WILLIAM SHAKESPEARE
VE
JOHN FLETCHER

CARDENIO

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: ÖZDEMİR NUTKU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

CARDENIO

WILLIAM SHAKESPEARE

VE JOHN FLETCHER

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:

ÖZDEMİR NUTKU

Genel Yayın: 2267

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ
WILLIAM SHAKESPEARE - JOHN FLETCHER
CARDENIO

özgün adı: CARDENIO
ingilizce aslından çeviren: ÖZDEMİR NUTKU

Sertifika No: 11213
editör: ALİ ALKAN İNAL
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
düzelti: NEBİYE ÇAVUŞ

grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
1. baskı, haziran 2011, istanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, meşelik sokak no: 2/4 beyoğlu 34433 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Oyun Üzerine

Shakespeare bilginleri aşağı yukarı üç yüz küsur yıldan beri, William Shakespeare ile John Fletcher'in[1] yazdıkları, kaybolmuş olan Cardenio adlı oyunu arıyorlardı. Bu oyunun 1613 yılında Kral I. James'in sarayında oynandığı biliniyordu. Bundan kırk yıl sonra, 1653'te, yazarları Shakespeare ile Fletcher olan Cardenio adlı bir oyun Kayıt Bürosu'nun defterine kaydedilmişti. Bu oyunun adı aslında Cervantes'in Don Quijote romanındaki ilginç bir karakterin adından alınmıştı. Shakespeare hayranları yıllarca bu oyunun metnini bulmak için kütüphanelere, kilise belgeliklerine, tavan aralarına, özel belgeliklere varıncaya dek girip araştırdılar.

Shakespeare uzmanları özgün metni araştırırken bazı noktaları göz önünde bulundurmanın gerekliliğine inanıyorlardı. Charles Hamilton bunları şöyle sıralamıştır:

"1. Oyun Shakespeare ile Fletcher'in 1653'te kayda geçen metninde bilinen sanatsal dokunuşlarını kapsamalıydı.

2. Oyunda o dönemdeki Cardenio, Cardenno ya da Cardenna başlığı olmalıydı.

3. Eğer metin bir yazmaysa, bunun Shakespeare'in de ortağı, oyuncusu ve yazarı olduğu "The King's Men" topluluğu için yazılmış ve bu topluluk tarafından oynandığına dair belirtileri olmalıydı.

4. Eğer metin bir yazmaysa, bu metnin on yedinci yüzyılda yazıldığı dışında bir bahane taşımaması gerekiyordu ve tercihen tamamen ya da yarı yarıya Shakespeare ile Fletcher'in el yazılarını içermeliydi.

5. Eğer yazmanın üstünde bir tarih varsa, bu 1611 ile 1613 yılları arasında bir tarih olmalıydı; çünkü Palatin'in düğünü vesilesiyle I. James'in sarayındaki White Hall'da yapılan bu oyunun temsilinin kayda geçen tarihi 1613'tü.

6. Oyun, kaynaklardan biri olan Cervantes'in Don Quijote'sindeki Cardenio üzerine olan ünlü öyküden bazı izler taşımalıydı."[2]

Sonunda, British Museum Kütüphanesi’nde bütün bu gereklere uygun bir yazma bulundu. Bu yazmanın ön sayfasına sansürün koyduğu başlık The Second Maiden’s Tragedy idi. Adı değişik de olsa bunun Cardenio’nun özgün yazması olduğu anlaşıldı. Cardenio ya da The Second Maiden’s Tragedy, Pericles ve Cymbeline gibi, Shakespeare’in dehasının alacakaranlığında, son yazdığı şaşırtıcı oyunlarından biridir. Shakespeare bilginleri, onun bu son oyunlarının yazarın üstün ölçütlerine uygun olmadığı konusunda birçok neden göstermektedirler. Pericles’in zayıf kurgusu, Cymbeline’deki karakter yapısındaki eksikler Cardenio’da da görülebilir. Tiyatro ortağı, yazar ve oyuncu olarak çalışan Shakespeare artık yorulmuştu, büyük bir olasılıkla da hastaydı. Ölümünden beş yıl önce, büyük zorluklarla geçen hayatının yükünü taşıyordu; on bir yaşındaki oğlu Hamnet’in ölümü onu fazlasıyla sarsmıştı; çocukluğunun geçtiği ve çok sevdiği Stratford hasreti, bir de yakalandığı hastalık yüzünden imzasını bile doğru dürüst atamayacak duruma gelmişti.

Holograf uzmanlarının incelemeleri sonucunda Cardenio metninin tamamının Shakespeare’in el yazısıyla yazılmış olduğu saptanmıştır; “i”lerin üstündeki noktalara kadar bu metin yazarın yazı özelliklerini içermektedir. Bu oyunun yarısı ya da büyük bir bölümü Shakespeare tarafından yazılmıştır. Cardenio, aşağı yukarı yazarın son deha ürünü Fırtına’dan bir yıl önce yazılmasına karşın, Fırtına’daki parlaklığı içermez. Fırtına belki de Shakespeare’in sönmeden önceki son parlak alevidir. Elbette Cardenio’da da büyük ustanın dokunuşları vardır: Akıllıca bir kurgusu, hızlı gelişen bir olay dizisi, sert çatışmalar, müthiş bir merak öğesi, zorunlu sahneler, güçlü tümceler, beceriklice işlenmiş bulgu deyimler, başarılı bir konuşma örgüsü, iyi ve kötünün zaferi, bunların hepsi bu oyunda vardır. Onun deha ürünü büyük oyunlarıyla kıyaslanmazsa, Cardenio parlak bir

Shakespeare oyunu sayılmalıdır.

Cardenio'nun ortaya çıkmasında, esin perisi Cervantes'in Don Quijote'deki "The History of Cardenio" başlıklı öyküsüdür. Cervantes'in bu yapıtı 1612 yılında İngilizce'ye çevrilmiş ve yayımlanmıştı. Büyük bir olasılıkla Shakespeare oyununu, bu öyküden esinlenerek yazmıştır. Shakespeare'in Cardenio'su sahnede henüz prova edilirken Cervantes'in bu yapıtı kitap olarak çıkmıştı. Kitap satış rekoru kırmış ve "Cardenio'nun Öyküsü" hemen hemen her okur yazar İngiliz'in başucu kitap olmuştu. Shakespeare'in oyununda ana olay dizisinin üç kahramanı Leydi (romandaki adıyla Lucinda), Zorba (Fernando) ve Govianus (Cardenio)'dur.

Shakespeare, "Cardenio'nun Öyküsü"nden etkilenmişti; o ve yardımcı yazarı John Fletcher ile bir tragi-komedya yazmak üzere kolları sıvadı. Baş kişilerin adlarını yukarda belirttiğimiz gibi değiştirdi, ama baş oyun kişisi Cardenio'nun adını Govianus'a değiştirdiği halde, oyunun adını Cardenio olarak bıraktı. Yine Leydi Lucinda'ya sadece Leydi derken, Kral Fernando'nun adını da Tyrant (Zorba) koydu. Shakespeare ana olay dizisini yazdı, Fletcher ise ikincil olay dizisini. Govianus-Leydi-Zorba karakterleriyle gelişen ana olay dizisi ve bunlara ilişkin tüm sahneler Shakespeare, Anselmus-Camilla-Votarius karakterleri arasında gelişen ikincil olay disizinin büyük bir kısmı da Fletcher tarafından yazıldı. Son düzeltmeleri yine Shakespeare yapmıştır. Shakespeare'in özgün metni, ortağı olduğu topluluğun oyun düzeni defteri olarak hazırlanmıştır. Tiyatronun sahne amiri bu metinden her oyuncunun oynayacağı yeri yeniden temize çeker ve ezberlemeleri için oyunculara dağıtırdı. Böylece, aynı zamanda suflör görevini de üstlenmiş olurdu. Özgün metnin korunmasından sahne amiri sorumluydu. Bazen oyuncular bile özgün metni görmezlerdi. Onlar metinden tıpatıp aktarılmış kendi rollerinden sorumluydular. Bu yüzden, bugün prompt book, o dönemde yalnızca book denilen oyun düzeni defteri tiyatro dışından kimseye verilmezdi. Prova sırasında bu oyun düzeni defteri sahne amirinde olur, işi bitince bir dolaba kaldırılıp kilitlenirdi. Çünkü oyun düzeni defteri o tiyatronun özel malı sayılırdı. Sahne amiri metni baştan sona ezberler, gerekiyorsa ad değişikliklerini de yapardı.[3]

Shakespeare tarafından yazılan ana olay dizisinin atmosferi ateşli ve yoğundur. Oyunun daha başlarında kötülüğün harekete geçmiş olduğunu hissederiz. Zorba olarak anılan Kral Fernando tahtı zorla ele geçirmiş ve Govianus'un (Cardenio'nun) sevgilisine göz dikmiş biridir. Kral olmanın gücü ya da zenginliği onu fazla ilgilendirmez. İlk başta hoşgörülü ve nazik biri gibi görünen Kral Fernando'nun aslında bütün değerleri yok sayan bir Zorba olduğunu çok geçmeden anlarız. Tahtı Govianus'tan gasp eden Zorba, önce Govianus'un sarayda kalmasına rıza gösterir. Birçok dalkavuk soylu, Zorba'nın arkasındadır. Govianus'un sevgilisi Leydi'ye (Lucinda) olan tutkusunu açıkça beyan eder. Tahtı gasp etmesinin en büyük nedeni tutkun olduğu Leydi'yi kendi kraliçesi yapmak içindir.[4] Aslında, bu ilk bakışta gayet dürüst bir çabadır. Leydi'yi gözdesi yapmak değil, onunla evlenmek istemektedir. Bu yönden ilk başta Leydi'nin babası Helvetius'tan destek görür. Helvetius krallık içindeki yerini daha yükseklere taşımak için buna rıza gösterir. Kızı buna itiraz eder, ama o kızıyla yaptığı sert tartışmaya karşın, arabuluculuk yapmaya söz verir.

Govianus, bilinçli bir biçimde Zorba'yı kızdırarak tutuklanmasını sağlar. Zorba daha sonra onu serbest bırakacaktır. Bu arada Govianus ile Leydi'nin etkili ve ikna edici konuşması karşısında Helvetius hatasını anlar ve kızının yanını tutar. Zorba'nın Leydi'ye olan tutkusu bir takıntı durumundadır. Leydi'yi yakalamaları için askerler gönderir. İşte bu Zorba'nın en büyük hatası olur; Leydi, Govianus'un kılıcını alıp kendini öldürür. Bunu duyan Zorba çılgınca bir kararla Leydi'nin cesedini mezarından çıkarıp saraya getirir. Hamlet'teki ve Macbeth'teki gibi, Govianus, Leydi'nin cenazesinden sonra, dua etmek için onun mezarına gider. Ama mezarda Leydi'nin hayaleti Govianus'a gerçeği anlatır:

Ben şimdi saraydayım, onun yatak odasında.

Soğuk göğüslerimde hayat yeniden canlanmış gibi

Beni taciz ediyor büyük bir ciddiyetle,

Beni kucaklayıp okşuyor

Ve sık sık da öpüyor hissiz, soğuk dudaklarımdan,

Yüzümün solgunluğuna bakıp zaman zaman ağlıyor;

Şehvet dolu gözlerinin zevki için

Bazen de yüzüme renk verecek birini çağırıyor. (IV/4)

Zorba, solgun yüzlü cesedi görsel olarak canlandırmak için cesedin yüzünün renklendirilmesini ister ve bir makyaj uzmanı bulunmasını emreder. Makyaj uzmanı gelir, bu kılık değiştirmiş olan Govianus'tur. Govianus cesedin dudaklarına zehirli bir boya sürer. Zorba büyük bir tutkuyla cesedi kucaklar ve dudaklarından öper, az sonra da ölür.

Oyunun sonunda Govianus (Cardenio) yeniden tahta geçer. Helvetius ve soylular yanındadır. Govianus yeniden mezarına konularak huzura kavuşturulan sevgilisi Leydi'yi ilk ve son kraliçesi ilan eder:

Yaşadığı sürece bize karşı sevgi dolu oluşuyla,

Hayranlık duyduğumuz bu sevgilinin anısına,

En büyük isteğimiz onun ölüsünü onurlandırmaktır.

İlk ve son kraliçemiz olarak oturtun şu tahta,

Onun kararlı sadakati bizi de güçlü kılsın.

Bu barış sarayına geldiği andan bu yana,

Sessizliklerin Kraliçesi olarak hüküm sürsün. (V/2)

Shakespeare'in son yıllarında kaleme aldığı dört oyunu (Pericles, Cymbeline, Kış Masalı, Fırtına) ve Fletcher ile birlikte yazdığı iki oyun (İki Soylu Akraba, Cardenio) birer romanstır. Atmosferleri birbirlerine çok benzer, aşk ve serüven yoğun bir biçimde olay dizisini ortaya çıkarır. Araştırmacı Payne, bu oyunların birbirlerine benzer yanları olduğunu, iyilik-kötülük çatışması ile krallığın yeniden kurulması ve tahta doğru kimsenin kral olarak geçmesini, buruk da olsa mutlu sonla bitmelerini örnek gösterir.[5]

Shakespeare'in bu altı romansı iki grupta ele alınabilir: 1.Tehlikeli denizleri kapsayan oyunlar (Pericles, Kış Masalı ve Fırtına), 2. Büyülü bir atmosfer içinde karada geçen oyunlar (Cymbeline, Cardenio ve İki Soylu Akraba). Gerçek ile gerçeküstünün bir arada bulunduğu bu oyunlarda acımasızlık kadar ideal iyinin, güzelin de yeri vardır. Ama hepsinde gerçek

ötesi bir şeyin hayati bir rol oynadığını görürüz. Bir kısmında kaprisli tanrılar aksiyonu ilerletirken, Cardenio'da karakterlerin kaderini Leydi'nin hayaleti çizer.

Cardenio'da izlediğimiz teknik kusurlar bu son romanslarının tümünde vardır.

Örneğin, "Karakterler genellikle ya saraydandır ya da soyludur ve davranışlarında psikolojik inandırıcılıktan uzaktır."[6]Shakespeare'in bu son oyunlarındaki fantezi dünyası ile gerçekdışı karakterleri bir incelemeci şöyle açıklıyor: "Shakespeare'in son yıllarında yazdıkları [romans] oyunlar (...) yazarın kendi yaşamında arayıp da bulamadığı nitelikleri gerçekmiş gibi gösterir: Bu nitelikler saflık, masumiyet, kusursuz aşk, merhamet, fedakarlık, ruh huzuru ve mutlak mutluluktur. Bu nitelikler genellikle genç kahramanlara özgüdür; yazar bunları (...) hayatında tanıdığı en aykırı kalabalıkla çevrelemektedir."[7]

Birçok araştırmacı, seyircinin fantezi dünyasına daha çok rağbet ettiğini gören Shakespeare'in son yıllarında romanslara yönelip o büyük tragedyalarındaki gerçekçiliği terk ettiği düşüncesindedir. Ayrıca, Shakespeare'in de ortağı olduğu "The King's Men" topluluğu 1608 yılında Londra'nın merkezindeki Blackfrians Tiyatrosu'nu alınca, bu tiyatro tragi-komik oyunların oynanmasına elverişli olduğu için de Shakespeare fantazi oyunlarına yönelmiş olabilir. Aşağı yukarı 14 m. genişliğinde, 20 m. uzunluğunda olan bu dikdörtgen tiyatro salonu yalnızca 300 kişi alıyordu. Romanslar bu tiyatronun samimi havası için birebirdi. Mumlar ve fenerlerle aydınlatılan sahne Cardenio'nun gizemli havası için çok uygundu. Bu ahşap salonun akustiği de iyi olduğu için yazar, Cardenio'nun iki yerine şarkı eklemiştir.

Prof. French ilginç incelemesinde Shakespeare'in romans oyunları üzerine şöyle yazıyor: "Her oyun farklı bir biçime sahiptir, ama hepsi kadınlara ilişkin değerlerin üstün geldiğini gösteren denemelerdir. (...) Bu oyunlarda cinsler arası çatışma, babalar ve kızları arasında geçer. (...) Bütün bu romanslarda kadın masumiyeti ve sadakati vurgulanmıştır."[8]

Cardenio'daki Leydi, Shakespeare'in şaşırtıcı imgeleminden çıkmış en gizemli kadın karakteridir. Kimilerine o sanki yaşamayan, bir heykeltraşın statik Venüs heykeliymiş gibi görünebilir. Ama şurası kesin: Yazar Leydi'yi

mükemmel kadının temsilcisi olarak yaratmıştır; güzeldir, akıllıdır, masumdur, iradelidir, cesurdur ve sevdiğine ve sevdiğinin ideallerine bağlıdır. Onur ve haysiyetine dokunulamaz ve asla yozlaşamaz bir kadındır. Bu yüzden, olaylar geliştikçe onun karakterinde bir değişiklik olmaz. Bu açıdan, her yandan kuşatılmış, kararsız Govianus ile psikopat ve aşk işkencesi içindeki Zorba ile kesin bir karşıtlık gösterir. Oyun boyunca Govianus da, Zorba da duygularıyla sürekli savaş durumunda ve değişkendirler.

Leydi büyük bir saygınlık ve soylulukla namusunu korur, gösterişsiz, cesur bir kararla kendini öldürür. Kimse onu intihar ettiği için suçlamaz. Onu iffeti öldürmüştür. Leydi'nin o etkili hayaleti bile, birçok hayaletin aksine intikam aramaz, Govianus'tan bedenini Zorba'nın tacizinden kurtarmasını ister. Hayaletin mezardaki ilk görünüşü için Shakespeare'in açıklaması şöyle:

> (Birden rüzgar sesine benzeyen bir hışırtı işitilir; mezar odasının kapıları açılıp kapanır, lahdin üstünden göz kamaştırıcı bir ışık gelir; ışıkta Govianus'un sevgili Leydi'si ölüme gittiği beyaz giysiler için de görünür, her yanı değerli mücevherlerle kaplıdır, göğsünün üstünde büyük boy bir haç vardır.) (IV/4)

Hayaletin ikinci görünüşü sarayda Zorba tarafından bedeni tacize uğradıktan sonradır. Bu kez ilk görünüşündeki dehşet olmasa bile yine etkilidir. Askerlerin Leydi'nin cesedini taşıdıkları sahne bir ara oyun gibidir:

> (Cesedi bir koltuğa oturtmuş olarak getirirler, yüzün ve ellerin solukluğunu bir nebze giderecek şekilde cesede siyah kadife bir elbise giydirilmiştir; göğsünde inciyle kaplanmış bir haç bulunan güzel bir kolye vardır. Zorba bir süre sessiz durur, müzik çalar. Zorba cesedi getiren askerlere saygı göstermeleri için işaret eder. Kendi de cesedin önünde eğilerek elini öper.) (V/2)

Böyle bir törensel ara oyun benzeri, Shakespeare'in yine Fletcher ile birlikte yazdığı İki Soylu Akraba'da da vardır:

> (Yumuşak bir müzik. Emilia beyazlar giymiştir, saçları omuzlarına kadar açılmıştır, bir buğday çelengi taşır; beyazlar giymiş bir kadın

eteğinin kuyruğunu tutar, saçları çiçeklerle süslenmiştir. Onun önünde bir başka kadın, üstünde tütsü ve güzel kokular olan gümüşten bir dişi geyik taşımaktadır; bu Artemis sunağına konulacaktır.

Emilia'nin nedimeleri biraz uzakta durmaktadırlar. Emilia tütsüyü yakar. Kadınlar onu selamlayıp çıkarlar.) (V/1)

Cardenio, ustaca düşünülmüş olay dizisi, canlı sahneler ve mükemmel oyun kurgusu açısından, eleştirmenlerce övül-müştür. Ama bizce, kullanılan dilin güzelliği –ki çeviride oldukça kayıplar oluyor– ve Govianus'un akıllıca sözleri bu oyuna yabanıl bir çekicilik katmaktadır. Hemen hemen her sayfada Shakespeare'in sihirli dokunuşunu hissetmek mümkündür. Örneğin,

Öte vadide kurulmuş bir krallık varken

Ben burada, buzul tutmuş sınırsız bir dağdaki

Sahte umutları öpmekle uğraşıyorum. (I/1)

ya da

Bu senin şölenin. Namusa tecavüze gülerek ölen,

Fırtınada batan gemide tutunacak bir kalas bile yokken

Neşeli şarkılar söyleyen uğursuz herif, geber,

Sonsuza dek yaş eksilmesin gözlerinden. (III/1)

ya da

Ey sen, bahar dalı kadar masum ve inançlı,

Gözleri yaşlı onur pınarı,

Ölümün mermer dudaklarından öpeceğim seni! (III/1)

Bunların yüzlercesi buraya aktarılabilir. Shakespeare üstün şiir gücüyle birçok yerde, başka bir yerde bulamayacağımız tarzda kurmuştur tümcelerini. Alışagelmiş birçok sözcüğü bazen aykırı, bazen de kendine özgü bir biçimde kullanmıştır. Örneğin, oyun, "Her eye removes the court" (I/1), "My knees shall know no other earthly lord" (II/1), "Have you unlocked your memory?" (II/3), "The monument woos me! I must run and kiss it" (IV/3), "O heav'n, put armour on my spirit" (I/4), "My spirit

wrestles with my blood” (V/2), “Reward my joys with astonished silence” (V/2) gibi benzerleriyle doludur. Bunları tek tek ele alsak sayfalar dolar. Bu yüzden, Shakespeare’in birçok tümcesi birer özdeyiş olarak kalmıştır.

Shakespeare’in oyunlarını vazgeçilmez yapan onun imge zenginliğidir. Birçok örnek arasında bunlardan biri Govianus’un son sahnedeki tiradıdır:

Sabahın rahminden yeni doğan gün ışığı

Hoş geldin, sefa geldin buraya

Ve geceleri sıkıcı geçen şu zavallı budalaya.

Kölelere özgürlük, işçilere sağlık, yaşlılara ömür gibi

Sen de hoş geldin bana. (V/2)

II. perdenin, 2. sahnesinde birçok güzel parça vardır; şu altta gösterdiğimiz parçada yine Stratford büyücüsünün dokunuşu hissedilir:

Yönetimlerin sınırları vardır; toprakların tümü tutukludur,

Gümüş kurdeleleriyle sarıp sarmalayan deniz de onun gardiyanı.

Aslında kara da, deniz de hapishane yoldaşlarıdır,

İşin başında olduğu ve kibri yüzünden kabardığı için

Deniz daha büyükmüş sanılır.

Ama aklın sınırsız krallığı cennet kadar uçsuz bucaksızdır. (I/2)

Cardenio metninin kaybolmasında çeşitli etkenler var[9]; bunların bazıları: O öldükten sonra ortakları Heminges ve Condell’in umursamaz davranışları, 1613 yılının Haziran başında oyunun ilk temsilinin verilişinden üç hafta sonra (29 Haziran 1613) Globe Tiyatrosu’nun yanmasıyla tiyatrodaki birçok metin gibi bu oyun metninin de yanmış olduğunun düşünülmesi, oyunun Shakespeare’e yakıştırılmamış oluşu vb. oyunun kayboluşunda birer etken olmuştur.

Ayrıca, tiyatronun ve başyapıtların dönemi kapanmak üzereydi: Shakespeare oyunlarının ikinci folyosunun yayımlanmasından on yıl sonra, 1642’de parlamento, Puritanların etkisiyle bütün sahne oyunlarının

temsillerini yasakladı ve bu karardan altı yıl sonra da yeni bir deklarasyonla tiyatroların yıkılmasını, oyuncuların kırbaçlanmasını ve seyircilerin de para cezasına çarptırılması konusundaki kararı yürürlüğe koydu. On beş yıl süreyle İngiliz tiyatrosundan çıt çıkmadı. 1656'da Shakespeare'in oyunları "modası geçmiş" cinayet ve şiddet içeren oyunlar olarak kabul edildi. Onun o güzel oyunları birtakım küçük mani yazarları tarafından yeni baştan ele alınıp kepaze edildi.

Cardenio'nun metni 146 yıl sonra eksantrik bir antikacı olan John Waburton'ın 11 Mayıs 1759'daki ölümünden sonra yapılan müzayedede birden ortaya çıktı ve 14 şilinge satıldı. Bu metni alan Philip Carteret Webb 1771'de ölünce, kitapları ve bazı yazmalar açıkartırma ile satışa çıkarıldı. Bunların arasında The Second Maiden's Tragedy adıyla Cardenio metni de vardı. Metni Lord Shelburne olarak tanınan Landsdowne Markisi satın aldı. Markinin ölümünden sonra, kitaplarıyla birlikte bu oyun metni de British Museum Kütüphanesine satıldı.[10]

Kütüphaneye satılmasıyla birlikte bu konuyla ilgilenen bilim adamları için de araştırma yolu açılmış oldu. Bu oyun Shakespeare'in adıyla 1824'te basıldı. Bunu diğer yayınlar izledi, 1875, 1892, 1910, 1954 (yayımlanmamış doktora tezi olarak), 1978 ve 1994 yıllarında yeni baskıları yapıldı. Cardenio, şimdi ülkemizdeki ilk baskısı yapılarak Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi içinde yerini almış oluyor.

Özdemir Nutku, 2011

Kişiler

ZORBA (KRAL FERNANDO) Gaspçı

GOVIANUS (CARDENIO) Tahttan indirilen kral

ANSELMUS (ANSELMO) Cardenio'nun kardeşi

VOTARIUS (LOTARIO) Anselmus'un dostu

HELVETIUS Bir soylu, Leydi'nin babası

MEMPHONIUS Bir soylu

SOPHONIRUS Başka bir soylu

BELLARIUS Leonella'nın sevgilisi

LEYDİ (LUCINDA) Helvetius'un kızı

ANSELMUS'UN KARISI (CAMILLA)

LEONELLA Camilla'nın nedimesi

Soylular, Askerler ve Hizmetkârlar

I. Perde

1. Sahne

(Kraliyet Sarayı.)

(Tahtı yeni ele geçiren Zorba, onu destekleyen soylular, Memphonius, Sophonirus, Helvetius, diğerleri ve tahtın asıl varisi Govianus girerler. Borular çalar.)

ZORBA

Sağ olun lordlarım, gücünüz ve sadakatiniz sayesinde,
Zaferimiz sağlamlaştı, düşüş, hata nedir bilmeyen
Ve yerinden kımıldatılamayan yıldızlar misali,
Bu krallığın sevgilisi biziz şimdi,
Bir süre bu ikbali tatmış olan kişi
Şu an payesiz, karşımızda duruyor,
Hükmümüzü bekliyor.

GOVIANUS

İnsanoğlunun saflığı bozulmuş dostluğu ancak bu kadar olabilir,
Kader'in hain kız kardeşi kralları haksızlığa bulaştırır
Ve tıpkı gün ışığındaki sıcağı seven yılanlar gibi
Avutur gaspçıları boş zaferlerle.

ZORBA

Kadınlar arasında gönlüme haz veren tek kişi var yalnızca;
Bütün yaratılanlar arasında tek bir kişi
Ve tek sen cesaret ettin bana rakip olmaya!

Bu küstahlık değil mi?
Kral biziz şimdi,
O da o önemsiz patikayı bırakacak,
Bize gelen yolu bulacak.
Helvetius! Söz ettiğim senin kızın.
Bir kraldan daha mutlu ve ondan çok daha üstün,
Senin önünde diz çöken, bizim de diz çöktüğümüz gibi,
Kutsanmışlığını bir gülüşüyle daha da zenginleştiren kızın!
Eğer bundan gurur duyarsan, bil ki bağışlandın;
Amansız bir günah değil içindeki.
O yaşadığı sürece, büyük tutkular,
Senin duyduğun kadar doğaldır gençler için de.
Bunu kabul etmekten korkma;
Bu zevk almanın işaretidir yalnızca.
Mutluluk diye bir şey yoktur şan şöhret olmayınca.
Ateşi besleyen yağdır tutkularımız.
Leydi'yi çağırın buraya,
Büyük bir saygıyla eşlik edin ona;
Gördüğünüz gibi, onu kraliçemiz yapacağız.
Lordlarım, Memphonius ve Sophonirus:
Göz kulak olun gönlümün bu yüce tutkusuna,
Bize gösterdiğiniz saygının aynını ona göstererek
Getirin Leydi'yi buraya.

Ona bizden daha fazla saygı gösterseniz bile,

Bağışlanırsınız, çünkü sizden saygı gören biz,

Daha fazlasını ona göstereceğiz.

MEMPHONIUS

(Kendi kendine)

Kör talih!

Demek onu kraliçesi yapacak?

(Çıkar.)

SOPHONIRUS

Benim de karım var, o da böyle anlatılabilseydi keşke!

Ben de Leydi'nin hizmetinde olabilirdim; ama şimdi oldum işte:

Karımın ağzını kapatmak ve susmasını sağlamak için,

İzin verdim bir erkek arkadaşı olmasına,

Özgürce davranmasına,

Ama adamın aygırını[11] beslemek bir başka bela;

Adam o aygırla kent sokaklarında çalım satar

Ve çatı pencerelerindeki delikanlılarla sohbet eder.

Ama doğrusu kirasını hiç aksatmadan öder;

Onun sayesinde edindiğim çocuklarıma bakar.

Hem ben vaktinden önce, on iki yıldan beri

Çekmişim elimi eteğimi bu alıp vermelerden;

Ben tabuta girmeden kırk beş yıl önce,

Benim müsrif öz oğlum otuz birinde nalları dikti,

Öldü, çürüdü gitti.

Bir kadının namusunu korumak için bu en tutarlı yoldur,

Çünkü tek bir dost yüzlercesine set olur.[12]

Ayrıca, çocukların hepsi bir adamdan olunca

Bir koca da karısından o kadar emin olur,

En iyisini yapan kişi için daha iyisi yoktur.

Hatta böyle bir emek harcamadığım için

Mutlu bile sayarım kendimi.

(Çıkar.)

ZORBA

(Helvetius'a)

Kızının aşkıyla daha da artacaktır itibarın.

Senin ihtiyaçlarını kızının gözlerinden okuyacağım.

HELVETIUS

Bütün güzellikler için size sonsuz mutluluk dilerim!

GOVIANUS

Asıl yüreğimi kanatan

Krallık ya da orostopollukla elde edilen unvan değil,

Leydi'nin yitirecekleri.

Unvanlar aldatıcı dalkavukluklarla bizleri şişirir,

Av hayvanları gibi yağlandırıp işimizi bitirir.

O öyle bir kadın ki, yalnızca ileriye bakar gözleri,

Ama usandırıcı görünüşlere asla;

Başını çevirip de tesadüfen baksa
Benim de bir zamanlar sahip olduğum varsıllıklara,
Hemen başını çevirip pişman olur baktığına bakacağına.

ZORBA

Güzel bir tavsiye: Govianus, krallığımızın sınırları dışında,
Sonsuza dek sürgüne mahkûm ediyoruz seni.

GOVIANUS

Yüreği başkasının gönlünde kilitli duran biri için
Daha kötüsü ne olabilir sürgünden başka!
Neden ölüm cezası değil? Çok mu hafif olurdu yoksa?

ZORBA

Ama o zaman herkes itibarımızı sorguya çekerdi,
Kanlı olurdu sonra hükümdarlığımızın ilk eylemi.

GOVIANUS

Sonsuza dek kaybettim onu!

(Soylulara)

Elveda soylu kişiler,
Bakıyorum fazla uyumlusunuz büyüklüğünüze göre,
Biz kralken burnunuz bu kadar büyük ve budala değildiniz,
Hoşça kalın cansız soylular, hoşça kalın!

BİRİNCİ SOYLU

Ne demek istediniz efendim?

GOVIANUS

Keder verici ve ciddi! – A, siz misiniz efendim?

Ben sizi daha yirmi bir yaşlarında bir lord olarak bilirim,

Ne vakit emildi basiretiniz, hâlâ bitmedi mi beslenmeniz?

Bir bilge olarak göründüğünüzde daha iyi bir kişiydiniz.

Güzel topraklarınız var; bu da öğrenmek için en iyisidir.

Doktor faturasını anlayabiliyorsanız[13]eğer,

Elbette karınızın hizmetçilerinin içyüzünü de anlarsınız,[14]

Kiracılarınızı dilendirinceye kadar kovarsınız

Ya da kirayı fazlasıyla artırıp[15] onları cezalandırırsınız;

Siz mal mülk[16] içinde doğan soylu bir hanımın oğlu olarak

Oldukça iyi bir bilge sayılırsınız.

Eğer okuma isteğiniz varsa,

Kente iner, saray kütüphanesine gidersiniz,

Kumaş tüccarındaki[17] hesabınıza bakarsınız;

Siparişiniz sağlanır hemen: Ama orada bile

Adı sıfatı ne olursa olsun, zor konuları

Terziye öğretmek ve açıklamak için çaba sarf edersiniz.

BİRİNCİ SOYLU

Teşekkür ederim efendim.

GOVIANUS

Tavrınız ve hareketinizdeki kibarlık memnun edici,

Ama efendim aklınız beş karış havada,

Bu yüzden size elveda!

ZORBA

Biraz kalsın.

İKİNCİ SOYLU

Burada kal!

BİRİNCİ SOYLU

Burada kalmalısınız efendim.

GOVIANUS

O zorba, fikrini ve kendi sonunu değiştirecek kadar

Onurlu değil elbette,

Ondan fazla umudu vardır

Cehennemde yaşayanın bile.

ZORBA

Daha bitirmedik, en kötü kısmı geliyor şimdi:

Sürgün edilmen bütün soylulara huzur getirdi.

Ama sen gitmeden önce, sırf seni üzmek için

Bir zaman senin olan cennetin, sevgilinin

Benim olacağını göreceksin.

Sahip olduğun en değerli şeyin

Senden alındığını gördükten sonra

Sürgüne öyle gidersin.

Bu senin için hazırladığım en büyük işkence.

GOVIANUS

İşte size zorbanın ta kendisi:

Ama üzmekle beni asla yenemez o; gün gelecek,

Bunun acısını her zerresinde hissedecek.

(Soylular, karalar bağlamış Leydi ile girerler.)

Seninle asla barışmayacağım[18]; aklım almıyor bunu.

ZORBA

Karalar mı! Gökyüzü bu kadar açıkken,

Kralın bu şan ve şeref dolu gününde

Bu kara bulut da nereden çıktı?[19]

Neden yas tutuyor krallığın kadını?

Bu yükseliş töreninde nedir bu cenaze kılığı?

Durun! Kendinde değil herhalde.

Bu hatayı mutluluğundan dolayı yapmış olmalı,

Yürekten bağışlıyoruz biz de onu.

(Maiyetindeki soylulara)

Gidin ve donatın onu ışıldayan en güzel mücevherlerle

Sonra geri getirin bana şanlı bir gelin gibi.

Taktığı mücevherler on kente bedel olsun;

Ona yakışanı da budur,

Ağlayan bir dul gibi karşıma gelmesin.

LEYDİ

Üstümü değiştirmek istemiyorum.

ZORBA

Ne demek bu!

LEYDİ

Bir karar verdim[20], kıyafetimi değiştirme isteğinizden önce

Niyetimi bilmelisiniz,

Yoksa alışılmadık renk renk giysilerle çıkarım önünüze.

Unvanlarınıza da, bu düzenin sahte şereflerine de

Karnım tok benim.

Buraya ihtişamın gözlerini memnun etmek için gelmedim;

İyilik, erdem ve güzellik için geldim.

Sizinle bir işim yok. Ben eşimi buldum

Ve onu asla kaybetmeyeceğim.

(Govianus'a bakar.)

GOVIANUS

Eğer her şeye sahip bir kralın üstünde biri varsa,

Benim hikayemi okuyun, o benim işte.

Zavallı krallık elveda!

(Zorba'ya)

Bu kadar istiyorsan krallık senin olsun;

Çünkü onsuz bir hiçsin.

Şimdiden görüyorum çekeceğin acıları,

Vergiden inlettiğin yurttaşlardan

Kendini daha mutsuz hissedeceksin!

Fırtınalar saracak çevreni

Parlaklığı karartan bütün herkesten

Daha fazla karanlıkta kalacaksın.

Bütün kötülükler orada seninle olacak

Ve mutluluk burada benimle.

ZORBA

Beni bu tacı elde etmeye iten bazı hayallerimdi.

Eğer eskiye dönmek mümkün olsaydı

Yeniden canlandırırdım[21] aradığın adamı.

Öte vadide kurulmuş bir krallık varken

Ben burada, buz tutmuş sınırsız bir dağdaki

Sahte umutları öpmekle uğraşıyorum.

Asıl sürgün edilen benim.

Kral gerçek aşkını seçip bir adım atıyor,

Ama aşkının gözleri sarayı değil, başka yeri görüyor.

Onun bakışlarını kaçıran ne var burada?

Oysa ona hizmet için herkes hazır bekliyor.

Helvetius! Onu özendiren hiçbir çaban yok senin,

Seninle vakit kaybediyorum. Haydi bari git, yat uykuya:

Hiçbir şey yapmıyorsun yaşlı bir adam gibi;

Onuruna yakışır bir çaba göstermiyorsun.

Biz elde edemezsek kendi isteğimizi

Nasıl karşılayabiliriz senin dileklerini?

Efendi sonuç isterken hizmetkârlar dalga geçerse

O zaman yok etmek zorundadır efendi de.

HELVETIUS

(Leydi’ye)

Hayatım seni korumakla geçti,

Bunun karşılığında beni lanetliyor musun şimdi?

Bunu mu hak ediyorum ben?

Ömrümden on kat daha büyük bir yük olma!

İtaat etmelisin baban olarak bana

Ve beni memnun edecek tarzda davranmalısın.

Haydi şimdi diz çök, yalvar krala!

LEYDİ

Daha fazlasını yapacağım efendim;

(Babasını öper)

Siz benim babamsınız. Ama onu da öpeceğim.

(Govianus’u öper.)

HELVETIUS

Bununla nasıl başa çıkacağım?

LEYDİ

Kral dediğiniz, efendim, gaspçının teki,

Sizin sandığınızdan daha doğru düşünüyorum ben.

Dünyadaki bütün krallıklar onun olsa bile, ki değil,

Erdem kadar zavallı ve neredeyse dostu kalmayan

Bu sevgili beyefendinin acısını

Bir saltanat uğruna feda edemem.

Ayrıca, bu beyefendiyle anlaşmış durumdayım.

Efendim, neşelenin.

Bu, ne büyük bir devletin eğlenceli zenginliğiyle

Ne de gözlerimi çevirdiğim basit bir durumla ilgili.

Benim istediğim kişi bu; benim için gerisi

Sürdürmeye ve dikkat etmeye değmez şeyler.

Görkem ve zenginlik gerçek değerin ötesindedir.

Önemli olan, kişinin değer verdiği kendi düşüncesidir.

ZORBA

Bu kadar çok kişi hep birden böylesine biçilmiş midir,

Sırayla kesilmekte olan ağaçlar gibi?

Bizim ve sevgimizin bildiği bir şey değil bu,

Aşk oyunumuz bu kadar aykırı mı geldi?

Bu kadın, büyüklüğü reddeden cinsinin ilk örneği –

Kadının hükümranlık karşısına koyduğu değersiz[22] şeye bakın!

Kaç yaşında aklı başına gelebilir ki?[23]

Zaten kadınların, zayıflıklarına bakmadan

Erkeğini –özellikle de kocalarını– yönetmek değil mi istekleri!

HELVETIUS

Onu Govianus'un kollarından koparıp

Size gelmesini sağlamak

Sizin kudretli elinizde lordum.

ZORBA

Taş yürekli bir insan gibi konuştun şimdi.

Eğer sevgim senin gibi taş yürekli olsaydı

Sen bunu düşünmeden önce de bunu yapabilirdim.

Bu olacaksa, tıpkı bir aşk borcuymuş gibi,

Şefkatle ve bize yaraşan yolla olmalı,

Hiçbir değeri olmaz yoksa.

GOVIANUS

Dinle beni gaspçı,

Benim için sürgüne göndermenden

Daha mutlu bir özgürlük olamazdı.

ZORBA

(Kendi kendine)

Of, kendi silahımla öldürüyor beni!

Böylece, sürgün edilen asıl ben oluyorum.

Leydi reddettiği takdirde, onu elde etmek için

Kederlenmek yerine, bir şeyler uydurmaya bakmalıyım.

(Govianus'a)

O sürgün cezası sana

Tutkularından ateşlenen asi ruhunla hesaplaşman için verildi.

Ölebilirdin de.

Senin yabancılarla gizli planların olabilir,

Bana karşı bir ordu kurabilirsin;

Bu yüzden sürgün cezanı kaldırıyorum,

Saraya en yakın yerde seni ev hapsine mahkûm ediyorum
Ve başına nöbetçi dikiyorum.
Lord Memphonius, emrimin yerine getirilmesi için
Sizi görevlendiriyorum.

MEMPHONIUS

Başüstüne lordum.

GOVIANUS

Hapis mi? Yani özgürlüğüm yine benim elimde;
Mutlu olmak için bundan daha iyisini isteyemezdim.
Aşkın en büyük özgürlüğü kapanıp hapiste yatmaktır!

(Leydi ile Govianus çıkarlar.)

ZORBA

Düşünüyorum da, onun yokluğunda günüm kararıyor.
Kara bir bulut güneşi kapadığında
Ve güneş ışınları yalnızca dağlara, kulelere vurduğunda
Olduğu gibi, gölgede yaşıyorum sanki.
Ama yine de gölgenin en son düştüğü vadilerde dolaşıyorum.

HELVETIUS

Lordum!

ZORBA

Bir şey mi var?

HELVETIUS

Efendimiz her şeye karşı yumuşak, kendi gönlü dışında.

Birbirinin kollarına atılmamaları için
Ayrı hapishanelere konulmalıydı ikisi,
Ateşli bir mahpusluk olur bu yoksa!
Govianus bundan daha güzel bir özgürlük dileyemezdi asla!
ZORBA
Bak bu doğru; geri getirin onları.
Durun, emrediyoruz size!
Sen hiç de politikacı ağzıyla konuşmuyorsun.
İlk başta, gazabım aşırıya kaçmış olsaydı,
Hep kuşkuyla yaşayıp korku duyacaklardı;
Ama şimdi özgürlük duygusu
Kendilerini güvende hissetmelerini sağladı.
Memnuniyetle böyle davranacağım.
Bizim için baba rolünü üstlenmenizi istiyoruz,
Bizim adımıza aklını çelin kızınızın.
HELVETIUS
Olabilir, bunun üzerinde iki kez düşünmeliyiz,
Efendimiz neyse ki farklı düşünmeye başladılar,
Ama en iyisi bu olabilir.
ZORBA
Hayır, daha çok ruhuna eziyet vermek için bu olmalı,
Git, emirlerimi ilet, ayrı odalara koysunlar onları,
Zihnen eziyet görmesi için

Govianus sadece uzaktan görsün kadını,

Kapatılsın bir odaya

Kolları ve dudakları ondan uzak dursun bir cani gibi.

HELVETIUS

İşte şimdi oldu.

Bu zulüm tam yerine oturdu.

ZORBA

Hemen ilet emirlerimi.

HELVETIUS

Yaşlı olduğum için[14] hıza ihtiyacım yok, lordum,

Ama onurum beni mahmuzluyor.

Efendimizin neşeli olmasını dilerim.

Benim kanımdan biri kapatılmışsa

Gerek yok huzursuz olmanıza.

Anahtar sizin elinizde.

Kelimeler sizin emrinizde.

ZORBA

Öyle mi düşünüyorsunuz efendim?

O zaman size karşı nankörlük etmiş,

Ve benim isteğimi yerine getirecek birine

Onuru yokmuş gibi davranmış olurum.

(Çıkarlar. Borular.)

2. Sahne

(Anselmus'un evi.)

(Tahttan indirilen kralın erkek kardeşi Lord Anselmus ve onun dostu Votarius girerler.)

VOTARIUS

Lütfen efendim, beni bağışlayınız,

Tahttan indirilen kral kardeşinizin üzüntüsüyle

Kafanız zaten bu kadar meşgulken

Sizi düşüncelerinizle baş başa bırakmalıydım.

ANSELMUS

Neler diyorsun, Votarius! Kardeşime üzülmek mi?

En safdiller bile senin gibi konuşmaz.

Aksine, o hiç bu kadar mutlu olmamıştı.

VOTARIUS

Lütfen, açıklayın bu söylediğinizi.

ANSELMUS

O bir krallık kaybetti, ama aklı huzura erdi.

Lütfen söyleyin bundan daha büyük hükümranlık var mı?

Yönetimlerin sınırları vardır; toprakların tümü tutukludur,

Gümüş kurdeleleriyle sarıp sarmalayan deniz de onun gardiyanı.

Aslında kara da, deniz de hapishane yoldaşlarıdır,

İşin başında olduğu ve kibri yüzünden kabardığı için

Deniz daha büyükmüş sanılır.

Ama aklın sınırsız krallığı cennet kadar uçsuz bucaksızdır,

Ruhların o görkemli sarayındakilerin tümü de onurlu saraylılardır!

Eğer sen beni seviyorsan, bayım, gözlerini bana çevir,

Sana ihtiyacı olmayana değil. Kardeşimin keyfi yerinde;

Huzuru, zevki, sefası ondan uzak değil. Sevgilisi ile birlikte.

Sevgilisi uşaklarını onun hizmetine verdi.

Bana kim verecek bunları peki?

VOTARIUS

Peki ama, sizin de uzun zamandır birlikte olduğunuz

Değerli ve namusuna düşkün bir karınız yok mu?

ANSELMUS

Ben de zaten bunu konuşacaktım seninle.

Bilmediğim bir şey için

Ruhuma nasıl gerçek bir açıklamada bulunabilirim ki?

Biz sadece eşlerimizin namuslu bir insan olduğunu düşünmeli,

Onlarla yaşamalıyız: Bu da onlar için iyi bir güvence!

Bizi büyük budalalar yapan kendi düşüncelerimiz,

Ondan sonra da eşlerimiz geliyor.

Diyelim ki, çok namusluysa, bu mu onun iyi olmasının nedeni?

Ne kadar zor bir iştir bir kadının sadık olması ve zina yapmaması?

Kavgası nerede kaldı? Ya yüreğindeki savaşı?

Tenin ve cehennemin tedbirsizliğine karşı olan namus öfkesi:

Öyleyse, huzur verecek bir kadını anlat bana,

Gözüme uyku girmez yoksa.

Bilgelerin kabul ettiği, iyi olanın ne olduğunu anlatmaya kalkma.

Eğer hiçbir günah yolunu şaşırtmıyorsa,

Bir kadındaki namusuna düşkünlük ne uyuşuk erdemdir!

Açıkla şunu bana ve sayende huzur bulmamı sağla.

VOTARIUS

Öyle bir şey sordunuz ki bana,

Kadınlarla ilgili namus konusundan

Daha utanç verici sözler sarf etmemi gerektirir.

Günahkâr metreslerin her zaman yaptıkları

Şehvet dolu çapkınlıklar

Çok memnun edici bir şeydir.

Ama diyelim ki alçakların en arsızı

Namuslu kadınların kulağına zinaya ilişkin sözler fısıldadı,

Kadınlar da ona öldürücü bakışlar fırlattı;

Küstahlığın damgası vurulduğu anda,

Renk ve güzellik gelir kadınların yanaklarına.

Bu, yüz kızartan cesaretle yapılacak bir iş değildir asla.

Peki ama efendim, bu işi pek iyi bildiğiniz halde,

Daha fazla uğraşarak bunu denemek ne kazandıracak size?

Pahalı bir pırlantaya sahip olan erkeğin,

Pırlantanın gerçek değerinin ne olduğunu bilmek için

Bir örsün üstüne koyup parçalanıyor mu diye

Ona çekiçle vurması mı gerek?

Böyle parçalamaya çalıştıktan sonra

Değerini anlamak, ama anladığı anda onu kaybetmek?

Sevgili dostum, biraz daha düşünün!

Böyle bir güç denemesi ne akıllıca görünüyor ne de erkekçe.

Zaten düz yolda bile takılıp düşen kadınlar varken,

Bir de biz engeller koymayalım kadınların önüne.

Bana kalırsa efendim, vazgeçin bu düşünceden!

ANSELMUS

Dostum değil misiniz yoksa?

Aşkım bu kadarcık mı ilgilendiriyor dostumu?

O zaman herhangi bir yabancıya yürekten güvenerek

Ondan mı istemeliyim bu yardımı?

VOTARIUS

Yok, orada durun efendim!

Ben sizi zaaflarınıza karşı korumak[25] istedim sadece,

Bir yabancının zafere ulaşarak boynuzlandığınızı görmektense

Bütün bir saat sizin adınıza utanarak bu işi yapacağım.

ANSELMUS

Sözünde dur öyleyse!

(Anselmus'un karısı Camilla girer.)
(Kendi kendine.)

İşte geliyor, gizlenip onları izleyeceğim.

Böyle şeyleri izlemek hoşuma gidiyor.

(Konuşulanları duyacak kadar yakında bir yere gizlenir.)

VOTARIUS

Dostumun bu düşünceyi kafasından atmasını sağlayacağım;

Karısıyla dürüst bir biçimde konuşacağım.

Of, zaten yüzüne karşı kim zinaya sebep olabilir ki!

Kaba saba bir günah yaklaşmamalı gözlerinin uysallığına.

Kadının bakışları çapkınca bile olsa

Ben bunu asla kabul etmeyeceğim.

CAMILLA

Votarius, siz misiniz?

VOTARIUS

Günaydın saygıdeğer madam.

CAMILLA

Bu arada lordumu gördünüz mü?

VOTARIUS

Az önce buradaydı madam.

CAMILLA

Hizmet eden kim vardı yanında?

VOTARIUS

Kimse yoktu sanırım.

CAMILLA

Kardeşi kralın durumu fazlasıyla üzdü onu,

Arkadaşlarından uzaklaştırdı, hiçbir şeyden zevk almaz oldu.

VOTARIUS

(Kendi kendine)

Ne kadar da yanılıyor kocası hakkında!

Bütün yüreğini tarasan rastlayamaz insan böyle bir duyguya.

(Yüksek sesle)

Gerçekten de tatlı madam, bu konuda çok üzülüyor.

Bu da onu bütün zevklerden uzaklaştırıyor,

Ama bu sevgiyle üstesinden gelinecek bir durum.

Bütün acı çeken insanlara acımalıyız madam,

Özellikle de bize yakın olan dertli insanlara.

Onun üzüntüsünü biz de hissetmeliyiz:

Acıyı paylaşmak sevginin göstergesidir,

Bu doğaldır ve acıyı paylaşmak hayata bağlar bizi.

CAMILLA

Ama efendim, bütün üzüntülerin de bir sonu olmalı.

Hiçbir şey sonsuza kadar sürmez bu dünyada.

Öğütleriniz yararlı oldu: Lütfen efendim,

Hayatın mutluluklarını yeniden paylaşması,

Bu yapayalnız yolu bırakması için onu ikna edin.

Onu özlüyorum: Ay ışığı ve yıldızların olmadığı gece yarılarında

Kalkıp karanlık korulukta yürüyüp duruyor şimdi.

Oysa kaç kez uyuyamadığım gecelerde,

Yeryüzü masum ışıklarla

Ve bakire gibi giyinmiş gümüş gecelerle bezendiğinde;

Penceremin önünde soğuk ve incecik geceliğimle

Ay ışığının cömertliği altında kabul ederdim onu,

O da bana bütün güzellikleri gösterirdi özgürce.

Şimdi ise sabah çiyi düşmeye başladı mı

Benim ağlama saatim gelir.

Şefkatini kaybetti, unuttu evliliğin ne olduğunu,

Zevke ve aşk törenine yabancılaştı.

Olması gereken kocam değil artık.

Böyle söylediğimi lütfen iletin ona.

(Çıkar.)

VOTARIUS

İletirim madam. Onun kaprisi olacak diye

Nasıl farklı bir tabak süslemeliyim.

(Anselmus gizlendiği yerden çıkar.)

ANSELMUS

(Kendi kendine)

Bu da flört mü yani?

Bunu hissettirecek tek bir kelime etmedi.

Laf çoktu, ama istediğimin çok uzağında kaldı.

İnandırıcı bir biçimde onu cezbetmeliydi!

Kadının namusu için bu kadar anlaşmazlık varsa

Önem kazanır birinin köprü kurması da.

Zamanında bu elbette tehlikeliydi.

Bugünlerde nasıl oluyor da biçimi olmayan

Hayali bağlılıklar var oluyor!

Aşk konusunda kime güvenmeli insan?

(Anselmus öne çıkar.)

VOTARIUS

İşte o da geliyor.

ANSELMUS

Ee, ne oldu, Votarius? Ne haberlerin var?

VOTARIUS

Bana öyle bir sorumluluk yüklediniz ki efendim;

Onu günaha sokmak için on insan ömrü gerekir,

Yine de bu görev tamamlanmayabilir!

Bir yargıcın kızmasından daha rahatsız edici bir şey bu.

Bunun gibi üç girişimde bulunsak bile,

Barışıklığı getirecektir yine de

Ve alçalıp yalvarmamızla kalacağız biz de.

Bu insanlığa ters düşen bir şey,

Ancak bir kadın ya da şeytan –

ANSELMUS

Sus be adam! Lütfen kes artık!

VOTARIUS

Onu istekli duruma getirebilir.

ANSELMUS

Öyle mi?

Votarius, hani sana şu ikiyüzlülüğü öğreten sevgilin var ya,

O nerede yaşıyor şimdi?

Memnuniyetle ders alırdım onun gibi bir öğretmenden.

VOTARIUS

Nasıl, lordum?

ANSELMUS

Sen düzenbazın tekisin. Lütfen yalnız bırak beni.

Aşk ilişkisi ve huzur bulma konusunda

Bir kadın bir başka kadına nasıl olur da

Gerçekten yardımcı olabilir, işte bunu anlamıyorum;

Ne kadar yalan yanlış ve kaba sabayız erkek erkeğe olunca;

Her söylediğini dinlediğim için

Karım için duyduğum kuşkuya[26] teşekkür etmeliyim,

Çünkü hiçbir şey anlamadım, bundan emin olabilirsin.

VOTARIUS

Bütün söylediklerimin üstünü çiz öyleyse,

Madem bu kadar kararlısın, ben de

Düzenbazlığa ve ikiyüzlülüğe borçlu kaldığım için,

Buna daha iyi bir çare bulacağıma yemin ederim;

Bulamazsam eğer, sil at beni zihninden ve düşüncelerinden.

ANSELMUS

Yemin ettiğin için bağışlıyorum seni.

Davranışların için bu yemin yeterli.

Kuşku yükümü boşaltıyorum işte:

Şimdilik buna ihtiyacım kalmadı.

Rahat olasın diye ben burada olmayacağım

Ve hemen atıma binip gideceğim.

Seni burada yalnız bırakıp çekinmemen için

Bir fırsat vereceğim sana.

Çabaların buna değsin bari.

VOTARIUS

Artık mecburum bunu yapmaya.

ANSELMUS

Öyleyse, kısa bir süre için hoşça kal, haydi göreyim seni!

(Votarius'un kulağına bir şeyler fısıldar.)

VOTARIUS

Aman efendim! Her şey iyi olacak.

(Anselmus çıkar.)

Nasıl da kuşkunun düşüncesiz[27] tohumu kök salmış içinde,

Bu tıpkı yüzmeye benziyor sığ bir denizde!

Şansını zorluyor ve kendini inandırmak istiyor buna!

Karısı onun için çok değer taşımalıydı oysa.

İnsanın şansını kullanmasını engelleyen hep bir düşmanı oluyor,

En büyük hasmı da kendi düşünceleri.

Keşke yirmi kral düşmanım olsaydı da

Bu rol bana verilmeseydi;

Bu yüzden, benimle dostluk etsinler diye

Ölüler ve cehennemle savaşa girmeliyim!

Kadının sadakatini denemek için bir kere yemin ettim.

Bu işten ne kadar utanç duysam da

Çapkın bir tavır takınıp bu işi yapmalıyım.

(Camilla girer.)

CAMILLA

Bu çok tuhaf! Bir şaşkınlık başka bir şaşkınlığa yol açıyor!

VOTARIUS

Ne oldu tatlı madam?

CAMILLA

Bana veda etmeden atına bindi gitti.

Ne düşüneyim bilmiyorum.

Bir lord hiç böyle kabalıkla ayrılır mı karısından?

VOTARIUS

Sizi öpmeyi unuttu mu?

CAMILLA

Bir soylunun yapması gereken her şeyi unuttu.

VOTARIUS

Onun adına utandım.

İzin verin madam, bu konuda ben yardımcı olayım,

Onun bu kabalığını ben onarayım.

CAMILLA

Bayım! Lütfen beni yalnız bırakın!

Sizin davranışınız onunkinden de kötü.

VOTARIUS

(Kendi kendine)

Erdemli oluşu bu yükten kurtaracak beni,

Zaten bu bana yetti.

CAMILLA

Kendi yanlışını o düzeltmeli, sayın bayım.

VOTARIUS

(Kendi kendine)

Ben de onun düzeltmesini isterim,

Ve beni de asla bu işe bulaştırmamasını.

(Yüksek sesle)

Ama bunu pek de düzeltmekten yana olmadığını

Siz de hissediyorsunuzdur madam. O, atına atlayıp gitti

Bütün kabalıklarını arkada, size bıraktı.

Karısını memnun etmek yerine, atına binmeyi tercih etti;

Başka bir düşündüğü de yok. Sizin için üzülüyorum madam;

Çekilmez bir kocanız var. Keşke böyle olmasaydı.

Ben de bundan sevinç duyardım.

Siz henüz gençsiniz, baharın bütün güzellikleri sizde.
Yanaklarınız yeni açmış güller gibi.
Siz bir erkeğe huzur verecek güzel bir bahçesiniz.
Ama ne demektir güzel bir sanat eseri olmak
Ve sizin yüreğinizi hoplatacak birini bulmak?
Siz sonsuza kadar namusunuzu koruyabilirsiniz,
Ama yıllar geçer bahçenizdeki güller kurur gider.
Her kazancın lütfu onu kullanmaktır,
Sizin bu lütfa ihtiyaç duymanıza yazık değil mi?
Bu halinizle siz, gece yarısının sessizliği içinde
Kocası kuytularda dolaşan bir eşe benzemiyor musunuz?
Çok yazık madam, bütün dünya birbiriyle oynaşırken,
Aşk okşamaları[28] olmadan günlerinizi geçirmeniz
Doğrusu şaşılacak bir şey!
Bu güzel yüz,
Yüreğini ve ruhunu size sunan bir dostu hak ediyor,
Sizin bıkkın bir kocadan çok
Sizinle durmadan konuşan, sevişen birine ihtiyacınız var.
CAMILLA
Zavallı birçok kadın sevgi açlığı çekerken, efendim,
Ben çok güzel bir aşk yılında evlendim,
Bu yüzden ihtiyacım var alıştığım sevgiye.
Doyamadım henüz aşkın sevincine, zevkine.

VOTARIUS

Sizin zihninizi kurcalayan işte bu madam.

Yolunuzu değiştirip daha iyi günler görebilirsiniz;

Bu yolu da size ben gösterebilirim.

Dostunuz nasıl bir cömertlik bekleyebilir bunun karşılığında?

Madem kendi yüreğinize katı davranıyorsunuz

Dostunuzunkini kullanmayı arzu eder misiniz?

Eğer uygun bulursanız beni

Benim, arzularınızı yerine getirecek kişi.

CAMILLA

Susunuz efendim?

VOTARIUS

Anlatamadım, sizi asla yarı yolda bırakmam.

Ben öyle evinize sinsice giren

Ve haftada bir iki kez kendini gösteren

Bir gündelikçi gibi gelmeyi düşünmüyorum;

Evin bir uşağıymışım gibi size hizmet etmeliyim,

Bana verilen işleri yerine getirmeli,

Bir kelime bile etmeden

Efendim kalkmadan önce her işi bitirmeli

Kısacası, iyi bir uşak gibi hareket etmeliyim.

CAMILLA

Bir hanımefendiden böylesine yararlanmak

O hanımın yanlışlarını gösterip sonra da

Baştan çıkarmak dostluğa sığmaz efendim.

VOTARIUS

(Kendi kendine)

Of şu duygularım![29]

Ondan hoşlanmaya başladım birden.

Kadın uyandırdı duygularımı,

Ölüm uykusundan önce zinaya itiyor beni;

Sinsice vurdu tüm benliğimi.

Dürüstçe düşünmeliyim,

Dostum için kendimi toparlamalıyım!

Buradan kaçmalıyım. Hiç sevmedim bu durumu;

Garip bir haz duygusu bu.

Gözlerimi çıkartması için Tanrıya yalvarmalıyım!

Bir daha görmeyeceğim onu.

Tanrının cennet bahçesine[30] övgüler yağdırdım

Ama aklıma getirmedim orada yılanların[31] gizlendiğini.

(Gitmeye hazırlanır.)

CAMILLA

(Kendi kendine)

Neler oluyor bana böyle!

Nedimemi çağırmalıyım –

Durun, birden korktum gittiniz diye.

VOTARIUS

(Kendi kendine.)

Onu görmeliyim bir kez daha.

Aşk, en kötüsü neyse göster bana!

Bana hükmetmek için çok gençsin, aşk çocuğu.

(Geri döner.)

Yüzünüzü bir daha görmeyeceğimi söylemek için

Geri döndüm. Nasıl isterseniz öyle anlayın.

CAMILLA

Efendimin yokluğunda, bana bir şiddet göstermediniz ki!

Rahat etmem için, sizi kaygılandıran nedir söyleyin?

VOTARIUS

Cevabını istediğinize emin misiniz?

CAMILLA

Siz bir kadını baştan çıkaracak biri değilsiniz:

Bir kadının üzüntüsü onun gücünü elinden alıyorsa,

Şeytanla[32] nasıl baş edebilir?

VOTARIUS

En iyisi, mümkün olduğu kadar sizi bırakıp gitmek.

CAMILLA

Ağlayıp inliyorsam,

Böyle coşkuyla ölümün kollarına atılıp kendimi harap ediyorsam

Bundan size ne efendim?

Bu sizi çok mu ilgilendiriyor?

VOTARIUS

Evet, ilgilendiriyor! Bu kollar sizi koparıp kucaklamak,

Bu dudaklar sizi başkalarının dudaklarından korumak

Ve bal özünü ikimiz için saklamak içindir.

(Kendi kendine)

Yüreğim yine ayarttı beni! Tanrım, beni bağışla!

Dilim saygısızlık etti ona!

Bir şey değil bu günahın afsunundan başka.

Yaşamın tüm tasarılarını paramparça etmeli.

Bir kez olsun hâkim olmalıyım kendime,

Çocuğu kırbaçlayıp bırakmalıyım ana kucağına.

Ey güzellik, elveda!

(Çıkar.)

CAMILLA

Votarius! Efendim! Dostum! Çok şükür, gitti.

Bir daha da bu kadar samimi olacağını da sanmam;

Ben de zaaflarımı kontrol etmeliyim.

Bundan sonra kimseye güvenmemeliyim.

Bunlar beni havailiğe sürükleyebilir. Nedimem nerede?

(Leonella girer.)

Sadık Leonellam

LEONELLA

Beni mi çağırdınız madam?

CAMILLA

Çağırdım mı? Evet, doğru dürüst hizmet isterim. Neredeydin?

LEONELLA

Uzakta değildim madam.

CAMILLA

Lütfen daha yakında ol!

Yoksa birileri sana rüşvet verip

Uzağımda durmanı isteyebilir.

LEONELLA

Nasıl, madam?

CAMILLA

Bir hanımefendinin nedimesi olmak yeni[33] bir şey mi?

Dünyada öyle şeyler var ki,

Bir kadının adını ve onurunu alıp satan insanlar vardır,

Sen henüz rüşvet nedir bilmezsin,

Kadın ticareti desen asla aklına getirmezsin.

Sakın bir daha benden uzakta olma!

LEONELLA

Sizi rahatsız eden nedir madam?

CAMILLA

Bir şeyler beni güdüyor, bütün gücümü alıp götürüyor.

LEONELLA

Bu ne olabilir madam?

CAMILLA

Votarius'u en son ne zaman gördün?

LEONELLA

(Kendi kendine)

Sonu ne olacak?

Hanımefendi iç mi geçiriyor yoksa?

(Yüksek sesle)

Az önce gördüm madam.

CAMILLA

Kimi gördün?

LEONELLA

Votarius'u!

CAMILLA

Onunla ne işim olabilir ki, yabancıdan başka biri değil.

Bari iyi bir adam olduğunu söyle,

Düzgün birine benziyor aklıyla, bedeniyle,

Sen ondan övgüyle söz edersin, ama bana söylemezsin.

LEONELLA

(Kendi kendine)

Evet madam,

Boşu boşuna uykunuzda mı konuşuyorsunuz?

Efendim ve siz iki yatakta yatıyorsunuz.

CAMILLA

Kendimi hiç böyle kötü hissetmemiştim, teşekkürler Leonella,

Benim dikkatsiz nedimem! Şimdi hizmette bulundun işte.

LEONELLA

(Kendi kendine)

Yaşam bu! Sel gelince,

Onu durduracak gücüm var mı benim?

Benim ne yapmamı istiyor ki?

CAMILLA

Sana emrediyorum: Benimle olduğun sürece,

Gözümün önünden ayrılma bir dakika bile.

(Çıkar.)

LEONELLA

İnanın madam, bağışlamalısınız beni.

Benim de bakmam gereken bir sevgilim var,

Şimdi kahvaltısını etmeli.

Şişşt! Belarius!

(Kukuletası ile yüzünü saklayan Bellarius girer.)

BELLARIUS

Leonella!

LEONELLA

Gel buraya, bir centilmen gibi davran,

Gerçi çoğu kez onlar da yüzlerini senin gibi gizler ya!

Bu tafta atkı da neyin nesi?

Yüzünü göster herif! Ben senden utanmıyorum.

BELLARIUS

Uşaklar, hizmetçiler görür diye çekiniyorum.

LEONELLA

Onlar da hanımefendiden çekinirler;

Seni düşünecek halde değiller;

Akşam yemeğini, hazırlayacakları büyük tabakları düşünürler.

Şansımız dönerse ki, öyle görünüyor,

Hiç çekinmeden, rahatça dolaşabilirsin evde

Her odada yüzün açık gezebilirsin,

Bırak kibirli insanlar seni görsün,

Kulak asma hiçbirine.

BELLARIUS

Sen neler diyorsun?

LEONELLA

O budaladan kurtulabilir ve bir neden gösterebilirim.

BELLARIUS

Bu söylediklerin yapmamam gereken şeyler,

Hiçbir şey anlamadım, n’olur neler olduğunu söyle.

LEONELLA

Sıkı dur şimdi,

Leydimin gönlü şu sıralarda

Herkesi şaşırtacak kadar hareketli,

Vakit geçirmek istiyor bir dostuyla;

Ve bunun ağırlığını hanımımla ben taşıyacağız

Ya da ikimiz de tımarhanelik olacağız.

BELLARIUS

Bugüne kadar hiç yapmadım,

Ama şimdi üstümdeki pelerinle kukuletamı çıkarabilirim,

Ve seni rahatça öpebilirim.

Kimmiş o?

LEONELLA

Sıradan, yakışıklı, uzun bacaklı bir delikanlı –

Lordumun çok yakın bir arkadaşı.

BELLARIUS

Yani hanımefendimizin çok yakın bir arkadaşı!

Adı neymiş?

LEONELLA

Votarius adında biri.

BELLARIUS

Ne diyorsun sen?

LEONELLA

Adı bu.

BELLARIUS

O benim hayatımdaki en büyük düşmanım!

LEONELLA

Ne, düşmanın mı? O zaman şimdi ondan nefret ettim işte.

Ama öfkeni yatıştır; onu ben telef ederim senin yerine.

BELLARIUS

Nasıl edeceksin?

LEONELLA

Onun aşırı tutkusunu engelleyeceğim.

Hanımımla asla yatamayacak.

BELLARIUS

Eh, gerçekten sana teşekkür ederim.

Bu onun hayatını kurtarmak olur. Sen deli misin?

Onu başka şekilde telef etmek varken,

İntikam alsın ve kötülük yapsın diye serbest bırak.

LEONELLA

O zaman hanımımla yatsın, şeytana uysun!

Böylece bütün yardımımı alsın.

BELLARIUS

İşte şimdi içtenlikle, amaca uygun konuştun.

(Çıkarlar.)

II. Perde

1. Sahne

(Govianus’un hapsedildiği yer.)

(Govianus’un sevgilisi Leydi Lucinda, bir uşakla girer.)

LEYDİ

Bizimle görüşmek isteyen kim?

UŞAK

Lordum, babanız.

LEYDİ

Babam mı? Lütfen acele et; onu bekletmeyelim.

Rica et, buraya gelsin.

(Uşak çıkar.)

Zorba’nın bütün acımazlığına karşın,

Dostluğunu kazandık başımıza dikilen nöbetçinin bile.

Sevgili lordum da, ben de

Buna ne kadar özgürlük denilebilirse,

Serbest sayılırız yine de.

Herkes bize güveniyor burada,

Hatta bazen üç saat kadar bir araya gelebiliyoruz,

Hapishane görevlilerinin seyrek gösterdikleri bir saygı bu.

Umarım babam, sakinleştirici haberler verir bize.

(Helvetius girer.)

Ama hayır, somurtkan; belli ki yine zorbalıkla ilgili.

Ne söyleyecekse söylesin!
Bizim kararlı tutumumuz onu şaşırtacaktır.

(Babasının önünde diz çöker.)

HELVETIUS

Kalk. Seni kutsamayacağım. Senin bana itaat tarzın,
Rehberleri sadece moda ve gösterişten ibaret olan,
Birçok şımarık zengin çocuğunki gibi uymuyor töreye.
Sorun evlatlık görevini yerine getirmemen;
Ne bağlılık var bunda, ne de saygı duyulacak bir sevgi;
Yalnızca özenti ve erkek deliliği.

LEYDİ

Neden böyle düşünüyorsunuz efendim?

HELVETIUS

Düşünmek mi? Bana yaranman için artık çok geç.
Biliyorum ve görüyorum.
Yakında hayır dualarımı sarhoşlar için edeceğim,
Şarabın insanı o maskaralaştıran gücü gibi,
Sen de onlar kadar budalalık ediyorsun.
Aşağılık ruhlu kız,
Utanç ve çaresizlikten başka bir şey getirmedin,
Oysa debdebe içinde yaşayacaktın,
Doğacak çocuğun babanın yükselmesini sağlayacaktı,
Ayrıca ilerleyen yaşımda o, mutluluğum dışında,

Benim ikinci baharım olacaktı,

Beni yenileyecek,

O çocuk gelecekte hepimize heyecan ve gençlik getirecekti!

Ama senin aklının ve ruhunun basiretsizliği

Beni, senin babanı, suçlu gibi hissettiriyor,

Neden doğduğun sorusunu akla getiriyor,

Cennette huzur içinde yatan annenin kemiklerini sızlatıyor.

Onun hayatı ve erdemleri,

Her zaman bana bağlılığının birer simgesiydi.

Bir de seni düşünüyorum şimdi;

Tutulmuş bir uşağın, bir terzinin işi,

Hiçbir zaman çabam olmamıştır senin için.

Ne yaptım ben, büyük mü düşünemedim

Ya da sürekli olarak şansızlığımı mı[34] kovaladım,

Sen hiçbir zaman soylu bir lordun kızı olamadın.

LEYDİ

Bir çobanla evlenseydim, daha mutlu ve huzurlu olurdum.

HELVETIUS

İlerde doğacak çocukların[35] senin zaaflarını öğrendiklerinde,

Lanet edecekler geçirdiğin ömre

Gençliğinde önüne çıkan fırsatı teptiğini,

Ve bir krallığı,

Sana hizmet edecek bir uşağa tercih ettiğini gördüklerinde.

Söyle, senin bu davranışın
Gelecekte krallığı hak eden kuşakları aldatmak
Ve kendi itibarını sarsmaktan başka bir şey mi?
LEYDİ
Efendim, belli ki kralınız bunları söylemeniz için
Bütün soylular arasından özellikle sizi seçmiş.
Kurnaz kralınız sizi bile bile seçti,
Çünkü başkasını gönderseydi,
Çok iyi biliyordu nasıl bir yanıt vereceğimi
Daha yarı yola gelmeden habercisi.
Oysa efendim, size saygı borçluyum,
Öyle bir borç ki, yaşamla başlayıp ölümle biten,
Ve ölüme kadar hiç tükenmeyen bir borç;
Ama siz de bir babadan daha fazlası olabilirdiniz,
Çünkü baba, yaşadığımız sürece
Bir kocadan hemen sonra gelen zengin bir hazinedir;
Bağışlamalıydınız beni
(Davranışımın doğal olduğunu da itiraf etmelisiniz)
Bu konuda size karşı gelmiş de olsam
Her zaman itaat ettim size.
HELVETIUS
Demek öyle kızım? Sana gerçekten teşekkür ederim.
Senin sayende yükselmeyi umuyordum,

Ama sen kendini yücelttin. İkimiz de[36] medyunuz sana.

Madem fikrini değiştiremiyorum,

Buyruğum şu sadakatine değer veriyor, seni bağışlıyorum.

Govianus'la evlen ve mutlu ol onunla;

Tamam, onu seç kocan olarak,

Ama sen de buna karşılık kabul et şu önemsiz[37] ricamı.

LEYDİ

Tanrı korusun! Nedir o efendim?

HELVETİUS

İstediğim yalnızca, kralın dostu olacağını söylemen bana.

LEYDİ

Nasıl efendim, dostu mu? Ne de önemsiz bir ricaymış ya?

Benim konumuma ve sizin ciddi kalıbınıza yakışmayacak kadar,

Gerçekten çok önemsiz ve hafifmiş!

HELVETIUS

Şişşt! Bir budala gibi değil, saraylı bir hanım gibi konuş!

Sen de bilirsin büyük olmanın hedefini;

Sen çok daha üstünsün

Kralın o sıcak teveccühlerine sahip olan,

Başlarında yirmi tüy uçuşan metreslerinin hepsinden.

Sohbetin bir kralla arkadaşlık etmeye yaraşacak olgunlukta,

Hareket ve tavırların prensesler gibi,

Dudak ısırtacak kadar iyi.

Koca ne yapsın bu kadar erdemle karşılaştığında?

Bir yerden sonra fazla gelir, ne yazık ki,

Böyle bir cevhere sahip olmayı hak eder mi bir koca?

Ceza vermek kralın elindedir;

Seni onurlu bir yatağa götürmek için geldim buraya,

Bir baskı falan yok bunda.

Kral seni ona götürmemi istiyor büyük bir tevazuyla,

Kraliçesi olmayı kabul etmiyorsan,

Metresi ol bari. Hiç olacağına bununla yetinecektir;

Başka kadınların kolayca verdikleri şeyi

Senden istemeyecektir,

Kocan olduğu için bu iyilik sana zarar vermeyecektir;

İlk safhayı atlattın artık, kadın olarak üstün duruma geçtin.

Eğer akıllıysan, ki bundan kuşkum yok,

Artık bu mükemmel üstünlüğü kullanırsın.

Genç, güzel ve bir de kocan olduğu için

Bir kadının istediği her şeye sahipsin.

Bunu düşün ve sonra da yap en iyi pazarlığını.

LEYDİ

Bunları öz babamın söylediğine, efendim,

Beni inandırabilir misiniz?

Kötü niyetli bir cin mi, yoksa

Babamın sesini ödünç almış,

Babalık hakkına sığınarak bunları söyletiyor ona?

Yanıtımı ona göre vermem için konuşanı bilmek isterdim.

HELVETIUS

Sus, kaltak! Sana soru mu soruyorum ki yanıtlayacaksın?

Küçümseyeci tavrın seni beyinsiz yapmış,

Beni de mi sildin aklından?

Seninle konuşan babandan başkası değildi!

(Govianus girer, elindeki silahı ateşler.)

GOVIANUS

Bu kadarına da pes doğrusu!

(Helvetius yere düşer.)

Ne o, öfkeli sesimden mi vurulup düştün?

Ayağa kalk, yaşlı keçi! Alay edilmez ölümle.

Bilerek ıska geçtim; dua et sevgili kızına.

Ah keşke onun babası olmasaydın,

Seni şuracıkta ellerimle parçalardım.

Ruhunu kilden yapılmış karanlık bir hapishaneye gönderirdim

Cesedini de şehvet düşkünü, efendin krala hatıra olarak verirdim.

Şu dünyevi[38] silahın cılız sesi mi korkutup yere düşürdü seni?

Ya ne yapacaksın cehennemin o sonsuza dek süren şamatasında?

O kız kim? Senin kızının adını taşımıyor mu yoksa?

Nasıl bu kadar duygusuz olabilirsin?

Babalık ve onur duyguların öldü mü artık?

Ama sen yükselmek için katlanabilirsin bunlara,
(Senden daha yüksek mevkidekilerin yaptığı gibi)
Yaşamının sonunu çöpçatanlıkla geçirebilirsin.
Bu erkeğe yaraşmayan günahkar tutumla
Oynayamazsın hiçbir kadının zaaflarıyla,
Oysa onun adını, onurunu ve doğal aşkını
Gözlerinden, sağlığından ve duygularından
Daha fazla titizlikle koruman gerekmez miydi?
Yükselme hırsı bunu mu yaptırıyor bir babaya?
Ciddi, yaşlı bir lordu kaçık bir centilmene mi dönüştürüyor?
Kendi çıkarın için onurunu satılığa çıkarıp
Kızının ruhunu satın almak adice bir davranış değil mi?
Kendi soyu sopu için sonsuza dek bir utanç kaynağı olmuyor mu?
Son günlerinde yükselmeyi düşünmek için
Ne kadar zamanın kaldı ki nankör[39] adam?
Yükselip de ne yapacaksın? Ölümü mü korkutacaksın?
Gençliğini yeniden kazanacağını mı sanıyorsun yoksa?
Yaşlı adam, kendinle alay ediyorsun yalnızca.
Umutlarınla kendini aldatıyorsun.
Sen kendi işine bak,
Uzak dur dünyanın tehlikeli cazibesinden.[40]
Yazık, senin bir devletin makamında oturmaktan çok
Sunak önünde diz çökmeye ihtiyacın var,

Gençlik günahların için vicdanını bir araştır;

Yaşın için bu yeterlidir zaten, fazlası gerekmez.

İçinin sesini dinle düşüncelerini ve sevgiyi öğrenmek için

Gözlerini ruhuna çevirip gözden geçir.

Ama vicdan berbat ezgiler söyledi mi

Kendini beğenmiş krallar için doğru dürüst dua edemez.

HELVETIUS

Nezaketle söylenmemiş[41] olsa da,

Gerçekten parmak bastın yarama.

Tanrı seni ödüllendirsin!

Bendeki yaraya acımasız bir doktor gerekli,

Senin gibi, bu acıyı[42] ruhunda hisseden biri!

Zamanla daha az hissedeceksin o acıyı.

Efendim, size teşekkür ederim.

Bu dostça ana kadar,

Ben yaşamımı yanlış aynada görmüşüm meğer.

Günahlarım hangi yüzle bana bakabilecek!

Ama gerçek, günahlarımın ne kadar tiksindirici,

Ne kadar şaşırtıcı[43] olduğunu gösterdi!

Siz benim hâlâ kralım ve efendimsiniz,

Bu dünyada hiçbir efendinin önünde eğilmeyeceğim bundan böyle,

Sonsuza dek ruhumun bağışlanması için

Şu zavallı yaşamımı size hizmet ederek geçirmek isterim.

(Diz çöker.)

GOVIANUS

Kalk, kalk Helvetius!

HELVETIUS

Beni bağışladığınızı anlamam için iki elinizi verin bana.

GOVIANUS

Bu aynı zamanda kızının bağışlaması içindir.

LEYDİ

Şimdi efendim, bu basiretiniz karşısında size olan saygım bir kat arttı,

Siz benim değerli babamsınız, çünkü onun gibi konuştunuz.

Önceki ses sizin değildi.

Mutluluğum ve size olan saygım doruğa erişti.

Sizi kaldırıp yüceltelim

Bir daha düşmemek üzere,

Ölümsüzlüğe yükselmenizi kutlayalım.

(Leydi ile Govianus onu kaldırırlar.)

HELVETIUS

Baharın nimetleri ve efendimizin zürriyeti

Her zaman sizinle olsun.

GOVIANUS

Bir düşman kaybettim ve bir dost kazandım.

(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Anselmus'un Evi.)

(Votarius üzüntülü bir tavırla girer.)

VOTARIUS

Her şey bitti, geriye israf kaldı yalnızca,

Kazananın kaybettiği

Kısa bir oyun oynadım ruhumla.

Günahı kovalarken kaç kez kaçındım senden!

Ne kadar tatlıydın iyileşip ayağa kalktığında,

Uyuşuk adımları olan bir erkeğin

Nezaketinin de ötesindeydin.

Böylece yakalandım sana.

Lanet olsun bu işi başıma sarana.

Bugünlerde erkekler eşlerinin sadakatinden kuşku duyar oldu,

Huzur bulmak için kendisi fazla çaba harcamıyor,

Başkalarınca eşinin sınanmasını,

Hatta kuşkuya yer bırakmamak için

Baştan çıkarılmasını istiyor.

Karısı bir kraliçe kadar bağlıysa ona

Sessiz kalıp huzur buluyor

Tıpkı ustaca yapılmış güzel bir saati olan birinin

Kendini o saati yapan kişiden daha ehil sanıp,

Çarkları ya da zembereği zayıflayana,

Ayarı, iğnesi bozulup her şey berbat olana kadar

El sürmemesi gibi.

Kendime nasıl küfretmeliyim bilmem ki!

Aslında işin büyük bir kısmı çok zevkliydi;

Ancak bu umarsız, pişman edici arzu,

Yapanın yüzünü kızartıp üzüyor onu,

Oysa akıllı insanlar uyarı kabul etmezler.

(Camilla girer.)

Artık ben de etmem;

Onu gördüm mü pişmanlık kalmıyor bende;

Direnemiyorum ona karşı. Özel düşünceler ve sözcükler

Kadınlar için olduğundan çok eğlenceliler.

CAMILLA

Benim en iyi dostum ve sevgili hizmetkârım!

VOTARIUS

Çok değerli madam!

(Leonella girer.)

LEONELLA

Madam!

CAMILLA

Kim o? Ha nedimemmiş! Onun yanında konuşabilirsin.

LEONELLA

Onurunuza saygılıysanız, olmaz madam;

Sizi uyarmak için geldim, efendim burada.

VOTARIUS

Nasıl?

CAMILLA

Lordum mu?

VOTARIUS

(Kendi kendine)

Onun adı geçince hummaya tutulmuş gibi oluyorum.

Kendimi bir sıcak bir soğuk hissediyorum,

Gözlerimden suçumu okuyacak diye

Hangi yanağımı çevireceğimi bilemiyorum.

Keşke akıllı bir adam gibi evden uzak dursa;

Şimdilik burası onun için uygun bir yer değil.

Onunla bir arkadaş gibi görüşemem şu sırada!

Uygun değil, ikimizin bir araya gelmesi;

Her ikimiz de kötüye kullandık iyi niyetimizi

O yanlış kullandı beni, bense daha beterini!

Ben ağır basıyorum dengeye bakılırsa.

(Anselmus girer.)

İşte geldi, orada.

CAMILLA

Sevgilim, benim bir tanecik lordum! Hoş geldiniz, efendim.

(Öpüşürler.)

LEONELLA

(Kendi kendine)

Hıh, öpüşüyorlar ha?

Bol ikiyüzlülük tadabilir bu öpüşte, lordum eğer akıllıysa.

Efendim, dostunun dudaklarındaki nefesi soluyor.

İkinci öpüşü hanımın, ama ilkini dostuna saklıyor.

Biz kadınların hiç aklı yok.

CAMILLA

Yabancıymışsınız gibi ayrıldınız benden.

ANSELMUS

Unut gitsin! Votarius! Sana katılmak için bütün hızımla geldim.

VOTARIUS

Hiç bu kadar erken gelmezdiniz efendim.

(Anselmus ile Votarius aralarında konuşmak için uzaklaşırlar.)

ANSELMUS

İşler nasıl gidiyor?

VOTARIUS

Rica ederim, başka bir şey konuşalım efendim.

Saraydan ne haber?

ANSELMUS

Şişt, cevap ver!

VOTARIUS

Ne yazık ki efendim, benden mucize bekliyorsunuz,

Buzdan ateş mi yakacağım? Sıradışı bir insansınız efendim.

Beni bu duruma sokup dönüşünüzde işi bitirmiş olmamı istiyorsunuz.

Başka bir söylemek istemiyorum.

ANSELMUS

Anladığım kadarıyla bu işi pek ciddiye aldığın yok.

VOTARIUS

Ne demek efendim! Bu durumda

Bir kadına daha ciddi yaklaşılamaz ki.

ANSELMUS

Korkarım ona karşı fazla gevşek davranıyorsun.

VOTARIUS

İnanın bana haksızlık ediyorsunuz efendim.

Hiçbir şeyin farkına varmadı.

ANSELMUS

Öyleyse bir mücevhere sahibim;

Demek ki onun için hiçbir şey benden değerli değil.

O zaman alnım açık olarak bundan gurur duymalıyım.

Onun değerini şimdi daha iyi anlıyorum.

Ee, bir erkeğin kafası huzurluysa

Böyle bir hayat evlenmeye değer! Bundan iyisi can sağlığı.

(Karısına.)

Biricik karım benim, itiraf ediyorum sana haksızlık yaptığımı.

Tutkularımın kanatlanıp uçması[44] beni hoyratlaştırdı,

Ama artık kopardım o kanatları.

Bundan böyle zevk için de, hanımefendinin odası için de

Aykırı bir koca olmayacağım.

CAMILLA

Böyle değişmeniz beni mutlu etti efendim.

VOTARIUS

Bunun için kocanıza teşekkür edin.

(Camilla ile Anselmus çıkarlar.)

LEONELLA

(Kendi kendine)

Parti sona erince, sağlığa kavuşmuşuz gibi geliyor sanki.

Layık olunmadığı halde, sel gibi muhabbet mi akıyor şimdi?

Kocamla arkadaşının böyle bir zahmete girmelerini önlemek için

Asla evlenmeyeceğim onurumu koruduğum sürece,

Çünkü en uygun kocalar kraliçelere özgüdür genellikle.

(Leonella çıkar, Votarius yalnız kalır.)

VOTARIUS

Anselmus'un dostluğundan hoşlanmıyorum artık, usandırdı beni;

Gözleri beni suçluyormuş gibi.

Kanımca uygun değil ikimizin aynı evde yaşaması.

Ama başka bir yerde olmam da olanaksız bundan sonra.

Her şeyden önce geri çekilmemeliyim; metresim o ne de olsa.

Bu da onu bir eşden daha şefkatli yapar.
Kadınlar, dostlarına eşlerinden çok daha iyi davranırlar,
Ve çok daha bağlıdırlar.
O zaman ne olacaksa olsun, en az ihtiyacı olduğu kocası
Gözden çıkarılabilir.
Ona aşırı güvenmesinden hoşlanmıyorum;
Fazla içli dışlı sevdiğim kadına karşı.
Aşk illetinden de korkuyorum.
Huzursuzluk hissediyorum;
Yasal da olsa, aldığı zevke karşı kıskançlık büyüyor içimde,
Ona daha yakın olmalıyım.
(Bellarius girer ve sahneden geçer.)
Bak hele, bu Bellarius, en büyük düşmanım!
Onu hiç böyle görmemiştim. Ne işi var burada?
Yüzünü kapatmış, geziniyor sinsi zampara adımlarıyla.
Bundan hoşlanmadım işte!
Leydi'nin birden fazla hizmetkârı olmalı,
Bu da onlardan biri herhalde.
Dost değiştiriyor belki de!
Biri de can düşmanım!
Halk arasında, toplantılarda birbirimizden kaçınırken,
Şimdi aynı kadın için kadeh mi tokuşturuyoruz yoksa?
Düşündüklerim benim zehirim.

Yardım istemek için en iyi zaman.

Başhekimimiz nerede,

Benim doktorumla zamparanınki nerede?

Ah kadın! Bir kez iyi olmayı bıraktın mı,

Ondan sonra yanında kimin durduğu umurunda değildir.

Her türlü günah arkadaşlık ediyor sana,

Ar damarın bir kez çatladı mı,

Bütün paranın bozulması[45] gibidir bu,

Bir daha bütünlenmez, harcanıp gider.

(Anselmus girer.)

ANSELMUS

Votarius!

VOTARIUS

Ha!

ANSELMUS

Sizi içerde özledik, beyim.

VOTARIUS

Ben de sizi dışarda özledim.

Daha önce gelemez miydiniz efendim!

ANSELMUS

Neden, ne oldu ki?

VOTARIUS

Buradan geçen herifi görmeliydiniz,

Bellarius adında bir genelev faresi,

Buradan saklanarak geçti,

Kirli suratının büyük bir kısmı gizlenmişti.

Mutlaka efendim, evin bir yerlerinde saklanmıştır şimdi.

ANSELMUS

Ne yana gitti bu herif, o damat bozuntusu,

O şakiden[46] de beter düşünce hırsızı?

Söylesene, ne yana gitti?

VOTARIUS

Bir dakika efendim, düşünüyorum –

Eveet, ne yanaydı? Tamam, merdivenlerden yukarı çıktı.

ANSELMUS

Ne, odalara doğru mu?

Ben sana demedim mi sınamaların çok zayıf, etkisiz diye?

Daha ileri gitmeliydin.

VOTARIUS

İşin doğrusu efendim, onu son gördüğümde,

Razı olur gibiydi, bocalar gibiydi sadakatinde.

ANSELMUS

Demedim mi!

VOTARIUS

Bu yüzden o heriften kuşkulandım.

ANSELMUS

Neden karımın tarafını tuttun bilmem ki,

Bunu benden saklayabilir miydin acaba?

Boş yere acıdın ona.

Seni sevdiğim kadar aynı tavrı göstermedin bana.

Sus!

(Yukarı kattan ayak sesleri gelir.)

VOTARIUS

Kesin, bu onun ayak sesleri.

ANSELMUS

Ne, odaya mı girdin? Oradan çıkarırım şimdi seni!

(Anselmus çıkar.)

VOTARIUS

Benim işimi o yapıyor, bu da benim işime gelir.

Bunu iyi kullanmalıyım.

O kovalarken bütün yabancı gönül hırsızlarını

Evin her köşesini bilen biri olarak ben de ondan çalmalıyım.

Ama cüretim ve kıskançlığım nasıl da kullanıyor beni

Sırf öç almak için hasmımdan, kadının rızasını açıkladım ona.

Bu anahtarı verip kilitledim kendimi,

Yok ettim özgürlümü. İntikam hissi

Yarardan çok zarar getiriyor insana.

Kuşku ve kötülük karışmış bir kapta

Beni sarhoş edecek yakında.

Ne dediğimi bilmiyordum,

Belki bu bağışlanmamı sağlar bana.

(Elinde bir hançerle Anselmus ve Leonella girerler.)

LEONELLA

Neden, lordum!

ARSELMUS

İtiraf et, sinsi[47] çöpçatan seni!

Arka kapıya koş Votarius, suçlu köle pencereden atlayıp Benden kaçtı.

(Votarius çıkar.)

Bu orospu odasına almış herifi.

LEONELLA

Durun lordum! O benim kocam, efendim.

ANSELMUS

Seni gidi kurnaz, bu hanımının söylemeni istediği şey mi,

Yoksa kendi başına mı uyduruyorsun bunu?

İtiraf et, ne kadar sık karıştın onların bu aşağılık işlerine,

Yoksa söndürürüm hayat ışığını!

LEONELLA

Lordum, inanın bana.

Gerçekten o adamı çok sevdiğim için hanımımla tanıştırdım.

ANSELMUS

Zevzekliği bırak! Aksi takdirde yüreğin kan ağlayacak.

LEONELLA

Ah, gücünüzü boş yere harcamayın lordum,

Sizi ilgilendiren bir sırrı size açıklayabilirim.

ANSELMUS

Öyleyse öfkemi biraz erteleyeyim bari!

Sana dokunmayacağım, rahat konuş benimle,

Neymiş o sır?

LEONELLA

Votarius ile hanımım oynaşıyorlar gizlice.

Mercimeği fırına vermişler efendim.

ANSELMUS

Yalan söylüyorsun!

LEONELLA

Eğer öyle değilse, cezama razıyım,

Merhametiniz için vaktinizi harcamam.

ANSELMUS

Votarius ile hanımın ha!

Kanaat getirmem günler alacak.

Ayağa kalk! Odana git.

(Anselmus çıkar.)

LEONELLA

Dilerim belanı bulursun!

Ama aynı zamanda teşekkür ederim

Çünkü daha büyük bir dertten kurtardın beni.

Sırrı benden korkutarak öğrendi.

Onu kırbaçlatır mı acaba!

Hey Tanrım, ne kadar boşboğaz şu kadınlar da.

(Çıkar.)

3. Sahne

(Krallık Sarayı.)

(Zorba, Sophorinus, Memphonius ve diğer soylular ile girer. Borular.)

ZORBA

Bütün sevinçlerimin sahte yürekleri var!

Güvenilir hiçbir şey yok yaşamımda,

Ne bir neşe ne bir sevgi.

Güçlükle başa çıkıyorum bunlarla.

Bu kadar uzak kalmamalıyım ondan.

Çok oldu aşkımı görmeyeli.

Şu ihtiyar da nerede kaldı?

SOPHONIRUS

Tam tamına yetmiş yedi yaşında lordum.

ZORBA

Hah! Ama o oynak, yaşlı eşeğin hâlâ kafası yerinde.

Helvetius diyorum, nerede kaldı?

MEMPHONIUS

Henüz gelmedi lordum.

(Helvetius girer.)

ZORBA

Yalan söylüyorsunuz! Krallığın babası işte geldi!

Kim cesaret ediyor bu değerli insan hızlı davranmadı demeye?

Kimse, çıksın ortaya!

SOPHONIRUS

(Kendi kendine)

Bu ben olmayacağım.

Başımın yerinde durmasını tercih ederim.

ZORBA

(Helvetius'a)

Canlanıyorum seni görünce.

Hiçbir zaman olmadığı kadar varlığın mutlu ediyor beni.

Aldığın yanıt senin kadar iç açıcı mı?

HELVETIUS

Kimin yanıtı lordum?

ZORBA

Kimin mi? Yuh, hayır! Öyle demedi değil mi?

SOPHONIRUS

Hayır lordum, öyle bir laf etmedi.

(Kendi kendine)

Eğer o lafı etti deseydim

Kasaptaki et gibi doğrarlardı beni.

ZORBA

Ne zaman yatağımıza gelecek?

HELVETIUS

Kim, lordum?

ZORBA

Susun! Ne dediğini açıkça işittiniz, değil mi?

SOPHONIRUS

Evet lordum, kilise çanlarını[48] bile bastıran

Karımın dırdırı gibiydi.

(Kendi kendine)

Ben kendi onurumu korumak için

Bir çare bulurum.

ZORBA

Govianus'un koruduğu Leydi ne zaman gelecek, efendi?

HELVETIUS

Ama o söz ettiğiniz benim kızım!

ZORBA

Ya, öyle mi? Hafızan yerine geldi mi?

Kızın ne dedi bizim için?

HELVETIUS

Hiçbir şey demedi.

ZORBA

Kafam kızmaya başladı ha!

Benim tarafından gönderildiğinde ne söyledin ona?

HELVETIUS

Gerçekten fazla, ama oldukça az.

ZORBA

Sabrımızı çok acımasızca taşırıyorsun,

Babası olduğun için kendini ayrıcalıklı sanıyorsun!

Ama fazla ileri gitme, görevin bittiği yerde

Bizim de saygımız sona erer.

HELVETIUS

Saçlarım beyazlanana kadar uzun bir hayat yaşadım.

Bir saraylı olarak hizmet ettim altmış yıldan fazla,

Düşüncesizlikten dolayı pişman olduğum

Dalkavukluğum ise altmış saatten az

Ve şu günlerde hiçbir şey hissetmiyorum

Kendime iğrenmekten başka.

Siz yaşlı saraylılarınızdan iyi hizmet beklersiniz.

Bu şehvetiniz yirmi kış daha kızışmış olarak kalırsa,

Arzuladığınız erdemli eş, kız çocukları, kız kardeşler,

Hatta akrabalar ve gelip geçen Alman kuzenler için

Size hizmet edeceğimiz,

Beceri gerektiren bir dünyamız olacağa benzer!

Büyüklüklerinden çok iyilikleriyle büyüyen

Kralların bile saygı duyduğu

Yaşlılığın süsü olan şu ak saçlar

Pezevenk ve kadın tüccarı olmaya uygun mu?

Bunun karşılığında ücretimi adi bir parayla mı almalıyım?

Ben bir lord olarak doğdum ve sarayın tüm güzeliklerini yaşadım,

Şimdi onu ayaklar altına alıp bir çırpıda atmalı mıyım?

ZORBA

(Kendi kendine)

Her şeyi becerebilen, yaptığını doğru yapan,

Benim bir dediğimi iki etmeyen bu adamı

Nasıl da değiştirmiş şu gökteki ay?

Lanet olsun onu bu duruma getiren hünerli dile;

Kız onu etkilemek için kimbilir neler söyledi.

O aklını çelmeden önce adam benimle anlaşmıştı.

Lucinda böyle yaparak kalbimi kırdı, itibarımı sarstı.

Bu adam işini başaramadı, o zaman sarayda ne işi var?

Burada yer yok başarısız adamlara.

İhtiyacımız olduğunda, yapması gerekeni yapmayanın

Yeri yok bu sarayda.

(Helvetius'a)

Senden makamını ve rütbelerini geri alıyorum

Ve o makamla rütbeleri layık olana veriyorum.

SOPHONIRUS

Lordum, buna layık olan benim.

Üzülmeyiniz artık yüce efendim.

Onu sizin yatağınıza getirmeyi üstüme alıyorum,

İnanın, birkaç sihirli sözcük yetecek Leydi'ye,

Hiçbir kadın dayanamaz bu sözlere.

Bir büyücü cadıdan öğrendim bu sözleri,

Eğer kuşkunuz varsa, sadakatimi göstermek için size,

Kendi karımı rehin bırakırım efendimize,

Ben dönünceye kadar onunla vakit geçirirsiniz.

Her şeyi düşündüğümü görüyorsunuz.

ZORBA

Çok az umut olduğu için bu denenebilir;

Ne de olsa, krallık kudreti doğayı yenebilir,

Buna aklım yatıyor.

Bu kadar istekli olman bir şans getirebilir;

Seni bu iş için görevlendiriyorum.

SOPHONIRUS

Öyleyse karımı getireyim ve yola koyulayım.

ZORBA

Dur! Rehine gerek yok. Sana inanıyorum.

SOPHONIRUS

(Kendi kendine)

Bu olmadı işte, kötü şans benimle!

Karımla benim talihimiz hep böyle gitti.

Karım da yücelecekti eğer kabul etseydi.

ZORBA

(Helvetius'a)

Göstereceğim sana yolunu şaşırdığını[49] ve bana bağlı olmadığını!

Şimdi ne kadar aciz olduğunu göreceksin.

Hiçbir unvanın kalmadı artık adından başka,

Herkes zavallı biri olarak hitap edecek sana.

HELVETIUS

Zavallılık, kral, senin yaptığın bir şey,

Ama sonuçta daha iyi bir insan kalıyor geriye.

Eğer senin verdiğin rütbeler hayatı karartıyorsa,

Al hepsini geriye, ver onları tutkuyla bağıran aç insanlara.

SOPHONIRUS

Bu davranışınız için efendim, biri önce sizi,

Sonra da unvanlarınızı alıp yutuverecek.

HELVETIUS

Şeytan görsün unvanlarınızı!

Onun için de yer var burada.

Sen, kral, terk et beni yoksulluğuma ve dürüstlüğüme –

O soylu kadına hizmet ediyorum ben

Ve asla ihanet etmeyeceğim onun açıksözlülüğüne –

Bu beni asla değiştirmeyecek.

ZORBA

Değiştirmeyecek demek? Hey muhafız!

(Muhafız girer.)

MUHAFIZ

Buyrun lordum!

ZORBA

Şu ihtiyarı şatonun zindanına atın.

Emir verin sıkı korunsun.

HELVETIUS

Sıkı korunan mahpus, yürekten teşekkür ederim size.

Şunca yıl bir saraylı olarak hizmet ettiğim süreden

Daha çok zamanım ve özgürlüğüm olacak şimdi.

Demek hapsedilmekle çok şey kaybedeceğim ha?

Cennet yolu açılırmış dünyası kapanana.

(Helvetius ile Muhafız çıkarlar.)

SOPHONIRUS

Ama ben bunu denemek için hapse girmezdim.

Bana açık dünyayı verin; hava dolsun ciğerlerim.

ZORBA

Ona ölüm cezası vermek isterdim, ama cesaret edemem.

Helvetius da biliyor bunu; bu sevdiğim kadının

Sonsuza dek bana kötü davranması için bir fırsat olurdu.

O, hayatını kızına borçlu.

Sophorinus, al bu mücevheri,

Bir yadigar olarak ver gönlümün sultanına.

Senin söyleyeceklerine bir zararı olmaz,

Aksine, değerli bir taş daha çekicidir sözcüklerden.

Biri ya da ikisi iş görmezse, emin ol daha da ileri giderim.

O zaman, savaş sırasında kurtarıp hayatlarını bağışladığım
O yiğit, kuvvetli adamları çağır,
Benim tarafımdan emir ver onlara,
Çabucak silahlansınlar ve Govianus'un evini kuşatsınlar.
Eğer bunu başaramazsan ya da geç kalırsan
Sen de onların akıbetine uğrarsın.
Kapıyı kırıp içeri girsinler
Kadını bizim için yakalayıp buraya getirsinler.

(Boru sesi. Zorba maiyetiyle çıkar, Sophorinus kalır.)

SOPHONIRUS

Umarım, kadını kendilerine saklayacak kadar
Vahşi[50] değildir bu adamlar;
Böyle basit herifler önce kendileri başlarlar,
Posasını efendilerine sunarlar.
Bu iş aşağılık bir uşak yüzünden kaç kez kendi başıma geldi,
Karım ona tutulunca elimden bir şey gelmedi.

(Sophorinus çıkar.)

III. Perde

1. Sahne

(Govianus'un hapsedildiği ev.)
(Govianus, Leydi ve bir uşak ile girer.)

GOVIANUS

Kimmiş o?

UŞAK

Saraydan yaşlı bir lord.

GOVIANUS

Yaşlıysa akıllı olmalıydı,

Cüret etmemeliydi aynı konu için gelmeye;

Aşk insanın elinde olan bir şey değil.

Emin misin hanımınla konuşmak istediğine?

UŞAK

Eminim efendim!

GOVIANUS

Herhalde yanılıyorsun, benimle konuşmak istiyordur.

Adamcağızı yanıltmayalım. Git efendi, öğren doğrusunu.

UŞAK

(Kendi kendine)

Bu tuhaf bir davranış, iki kez öğrenmemiz gerekiyor demek.

(Uşak çıkar.)

GOVIANUS

Üstlendiği görevi dikkatle yapmak,

Bütün duyuları uyanık olarak
Zihninin en yorgun zamanlarında bile,
Görevini inatla sürdürmek
Her insan için sıkıcı bir durum.
Yoksa suçu eşitleniyor üstlendiği görevle.

(Uşak girer.)

Peki, ne diyor?

UŞAK

Başta söylediğini efendim!
Hanımefendi ile görüşecekmiş kral adına.

GOVIANUS

Yine mi kral! Kral gelmiyor, değil mi?

UŞAK

Cevabı öğrenince gelecekmiş.

GOVIANUS

İşte bunu düşünmek istemiyorum.
Gelsin, neymiş öğrenelim.

UŞAK

Azcık eşelediniz mi maksadı ortaya çıkar,
Buna eminim efendim.

GOVIANUS

Onur diye bir şey kalmamış bu adamda,
Korkmuyor mu acaba?

Tanrı bağışlamazsa günahı[51], korku da terk eder insanı.

LEYDİ

Ona cevabımı vermek için nasıl bir şey yapmalıyım?

Reddetmek yeterli olmuyor efendim.

GOVIANUS

Hayır, başka bir şey gerekiyor.

(Sophorinus girer.)

Demek cüret ediyor hâlâ!

Tanrı sabır ver bana!

Senin gibi bir dost eksik olsun!

SOPHONIRUS

Sayın Leydim, bu değerli[52] taşı getirdim size,

Efendim kralın derin sevgileriyle.

(Govianus kılıcını çeker.)

GOVIANUS

Hançerimle meydan okuyorum sana aracı lord,

Yüreğine bir iyilik et, karşı durma, geber.

(Kılıcını Sophonirus’a saplar.)

LEYDİ

Aman ne yaptınız lordum!

GOVIANUS

Yaptığım, bir pezevengi evine, kalacağı yere göndermekti,

Sevgilim, başka bir şey değildi.

SOPHONIRUS

Evet, beni öldürdünüz efendim,

Ama bunun da sonu gelecek.

Bütün kartlarınızı açtığınızda lordum,

Elinizde bir şey kalmayacak.

Galibe meydan okuyacak usta oyuncular

Pek uzakta değiller;

Onlar sizi alt edip her şeyinizi alacaklar.

Ben bu hesabı ödeyen bir budalayım sadece.

Hiçbir şey kurtarmadınız beni öldürmekle.

GOVIANUS

Nasıl bir bilmece bu?

SOPHONIRUS

O yanınızda duran kadın

Kralın koynunda olacak gece yarısından önce.

GOVIANUS

Kim söyledi bu yalanı?

SOPHONIRUS

Bu kesinlikle gerçekleşecek bir saat içinde!

Ben nasıl ölümden kaçamazsam, o da bundan kaçamayacak.

Siz büyük bir kumar oynuyorsunuz,

Burada durumunuz iyi görünüyor, tek tesellim şu.

Evinizin çevresi silahlı adamlarla kuşatıldı,

Çok iyi biliyorlar kapıyı kırıp onu kaçıracakları zamanı.

LEYDİ

Lordum, eyvah!

GOVIANUS

Başımda bu kadar iş varken,

Bu bana dert çıkarmak için cüretle planlanmış.

Hey, kim var orada!

(Bir uşak girer.)

UŞAK

Lordum!

GOVIANUS

Dışarı bak ve ne gördüğünü söyle!

(Uşak çıkar.)

SOPHONIRUS

Kralın ilk uykusundan önce ölümümün öcü alınacak!

Bu dünyadan ayrılıyorum yapılan işlere gülerek.

(Sophorinus son nefesini verir.)

GOVIANUS

Bu senin şölenin. Namusa, tecavüze gülerek ölen,

Fırtınada batan gemide tutunacak bir kalas bile yokken

Neşeli şarkılar söyleyen uğursuz herif, geber,

Sonsuza dek yaş eksilmesin gözlerinden.

(Uşak girer.)

Ne haber, çabuk söyle!

UŞAK

Ne yana baksam lordum, evin her yanını kuşatmışlar,

Adamlar öbek öbek toplanmışlar,

Aralarında fısıldaşıp bir şeyler konuşuyorlar,

Belli ki ihanet içindeler.

GOVIANUS

Anlaşıldı.

UŞAK

Gözlerini kapılara, pencrelere dikmişler.

GOVIANUS

Sanırım sen dur durak bilmeden konuşmayı seviyorsun,

Güzel konuşmaydı, şimdi git yapacak başka bir iş bul kendine.

UŞAK

Tamam, gidiyorum. Zaten ben hep paylanmaya[53] alışkınım.

(Çıkar.)

GOVIANUS

Bir an güvenliğimiz konusunda telaşlandırdı[54] beni.

LEYDİ

Bir şey yapmadan bekleyecek misiniz böyle?

Lordum, onlar benim için geldiler.

GOVIANUS

Senin için ışığım, gençliğimin tüm zenginliği.

Senin için hepsi!

LEYDİ

Demek bu kadar sakinsiniz. Sizden çalsınlar öyleyse.

Bu kadarcık mı önemsiyorsunuz hırsızları?

Haydi efendim, dönün işinizin başına!

Hazırlanın karşı koymaya!

Hor görmeyin bir şeyler yapmayı.

Kararlı bir kaptan taşıdığı hazineyi

Korsanlara kaptırmaktansa

Teknesinden denize, balinalara atmayı tercih eder.

Siz ondan daha aşağı değilsiniz.

Hâlâ kendinizin efendisisiniz ve her şey sizin elinizde,

Acele etmeden düşünün ve düşmanımı engelleyin!

Yok edin beni! Bir daha görünmeyeyim!

Ben bir hazine gibiyim

Sahip olanı büyük tehlikeye iterim.

Onu ortadan kaldırın.

GOVIANUS

Seni bu şekilde kaybedemem.

LEYDİ

Öyleyse, o zorbaya alıp götürsünler beni,

Yitip gideyim mi en acımasız biçimde?

Hayatıma kıyamadığınız için sonradan lanet edersiniz kendinize,

Ama o zaman da iş işten geçmiş olur.

GOVIANUS

Of bu aşırılık! Bundan başka bir kaçış yolu yok mu?

Seni yok edince huzur mu bulacağım sanki?

Asla huzura kavuşamayacağm.

Bundan kurtulmanın en berbat yolu bu.

Huzurum olmadan da yaşayabilirim,

Yeter ki bu kadar değerli bir şeyle ödemeyeyim

Ve onu kaybetmeyeyim.

LEYDİ

Efendim, hiçbir şey yapmıyorsunuz; cesaret yok sizde;

Sizi sonsuza dek seven bir kadının

Kara gün dostu olmuyorsunuz.

Öldürün beni onurunuz adına!

Siz düşünmelisiniz bunu benden önce.

Benim gibi talihsiz bir kişi bunu kendi yapmamalı.

Kederli ve vefasız adam

Senin ağzından konuşarak yardımcı olmak istiyorum sana.

Yoksa beni zorla Zorba’nın yatağına götürmelerini,

Zorba’nın şehvetine mi kurban olmamı istiyorsun?

GOVIANUS

Ah, hayır! Bundan sonra var olmayacaksın diye kahroluyorum.

Bütün tehlikelere karşı seni korumak istiyorum.

LEYDİ

Gitmeyin efendim! Kalın burada!

GOVIANUS

Leydi, şimdi beni çok kötü bir duruma sokuyorsunuz!

Yüreğimin kaldıramayacağı acımasız bir eyleme

İtinceye kadar durmuyorsunuz,

Beni kullanarak[55] sanki alay ediyorsunuz.

LEYDİ

Ürkek insan karakteri![56]

Hâlâ güçsüz davranıyorsun.

Titrediğini hissediyorum fırtına yaklaştıkça.

Sen aynısın oysa.

Ama ben ölümü sen korkasın diye istemiyorum.

En fazla hatırlanmak istediğim yerde,

Kişiliğime gösterilen özensizlik beni unutmaya sevk etti,

Unuttum en önemli ve en değerli görevi.

Hemen hazırlanacağım efendim.

(Dua etmek için diz çöker.)

GOVIANUS

Ah, çaresiz kadın!

Madem ölmek istiyor, şu dua sırasında uçup gitse,

Ölmek için daha kötü yollar denemese!

Bu güzel bir şey değil,

Suçlanan insanlar çoğu kez hastalanır ölümle karşılaşınca,

Ama idamları sırasında iyileşip utançla giderler ölüme.

Ona görünmeden, ondan çalsam ben ölümü

Ve bütün bu rezilliklere gözlerimi kapatsam ne olur sanki?

Lanet olsun! Bunu yaparsam, onu yapayalnız bırakmış olurum!

Bu da yakışmaz benim erkekliğime.

LEYDİ

Lordum, bu işi çabucak yapın, lütfen.

Ben hazırım

GOVIANUS

Ama ben değilim.

Bu bir insanın yapmaya mecbur bırakıldığı en zor eylem,

Nasıl başlamam gerektiğini bile bilmem.

İnan bana, seni böyle öldüremem.

Sadece kendimden utanırım.

Bu iş öylesine, havailik için bile olsaydı, sevgilim,

Eylemimden daha fazla olurdu böbürlenmem.

Bu işi doğru dürüst yapacak gücüm yok.

Biliyorum, bir an önce gözden kaybolmalısın.,

Bu yüzden acele bir ölümü hak ediyorsun.

Göz açıp kapayıncaya kadar sürer acısı

Oradan ötesi sonsuz bir düş dünyası.

Ben bu işi yaparsam yaşatırım seni;

Bu da bozar, bitirir her şeyi.

Yalvarırım, bağışla beni!

LEYDİ

Böyle telaşa düşmek istemezdim,

Ama siz bunu başardınız efendim.

Kendimi hazırladım dinlenmeye, sessizliğe,

Arındım artık bütün sözlerden.

Bütün eşyalarıyla kilitleyip evimi,

Başka bir yere taşınırmış gibi hissediyorum kendimi.

(Kapı vurulur.)

Artık fazla konuşmaya gerek kalmadı,

Deminden beri söylediklerimiz yetti de arttı!

(Kapı vurulur.)

Dinleyin!

DIŞARIDAN

Lord Sophonirus!

GOVIANUS

Hangi elimi kullanayım?

LEYDİ

Bu kadar mı şaşkınsın?

Doğruca göğsüme saplayacaksın.

GOVIANUS

Böyle mi kaybetmeliyim seni?

LEYDİ

Bunun böyle olmasını zorlayan senin düşmanların.

Kralın şehveti beni sana kaybettirir, ama ölüm asla;

Ölümde kaybetmezsin beni, çünkü senin olarak ölürüm,

Kral beni senden çalamaz.Yeminimle bağlı kalırım sana.

(Kapı vurulur.)

DIŞARIDAN

Beni duyuyor musunuz lordum?

LEYDİ

Artık zamanı gelmedi mi?

Bu iş onurlandıracak seni!

GOVIANUS

Evet yapmalıyım! Haydi, hazırla kendini!

LEYDİ

Hiç bu kadar hazır olmamıştım!

(Govianus Leydi'ye doğru koşar ve düşer, bayılır.)

Lordum! Sevgilim! Ah, sen yüreği kaldırmayan adam!

O gitti benden önce. Sana güvenmiştim oysa,

Böyle mi hizmet edecektin bana?

Bütün iş benim başıma kalsın diye,

Yavaşça savuşup gidecek miydin böyle?

Eşit olarak acı çekme yok bunda,

Ama bunun için kızamam sana.

Her insan kendi ölümünü arayıp bulur.

Sonsuz barış uyusun seninle birlikte!

(Govianus'un kılıcını alır.)

Artık benim hizmetkârım sensin.

Bana gel, yitirdin yumuşak yürekli sahibini,

Kararlı bir kadının hizmetindesin şimdi,

Seni nasıl kullanacağını bilen,

Ve cesur erkeklerin korktuğu ölüme meydan okuyan

Bir kadının elindesin.

Nerede o cehennem zebanileri?

(Kapıya daha sert vurulur.)

Bunlar Zorba'nın muhafızları mı?

Bu da bir mahpusun özgürlüğe çıkış anahtarı.

(Leydi kendini öldürür. Kapıya yine sert sert vurulur.)

GOVIANUS

(Ayılır.)

Neler oluyor? Bu gürültü de ne?

Kapıya vuruluyor. Hizmetkârlarım nerede?

Efendileri uyurken kapıya vurulur mu böyle?

DIŞARIDAN

Vakit geldi, kapıyı kırıp içeriye gireceğiz, lordum!

GOVIANUS

Ne? Kılıcım nerede?

Unuttum yapmam gerekeni. Ah, iş bitmiş bile.

Benim elinden olmamış görünüşe bakılırsa!

Sana karşı inatçılık[57] mı ettim yoksa?

Her şeyi sana bıraktığım için saygısızlık ettim sana.

Bütün cesaretimi topladığım halde,

Yapabileceğimin çok üstündeydi,

Yedi bitirdi beni.

Düşüp bayıldığım için memnunum;

Ve sen cesur kadın,

Kendi elinle korudun onurunu düşmanından,

Namusunla yaşadın kimsenin yardımı olmadan.

Bütün övgüler seninle olsun sonsuza dek!

Harekete geçmeliyim fazla zaman harcamadan.

Şu pisliği layık olduğu yere, kapının önüne atmalıyım,

Öfkeden gözleri bir şey görmeyen şu haydutlar

Çala kılıç içeriye girdiklerinde

Kendi suçları olan şu kanlı cesedi götürsünler,

Bu odayı temizlesinler.

(Sophorinus'un cesedini kapını yanına dayar. Kapı vurulur.)

Beni yalnız bırakın! Efendiniz yanımda.

DIŞARIDAN

Lordum, burada on lord daha var!

Umarım kralın subaylarını herkesten üstün sayarsınız.

(Tepeden tırnağa silahlanmış kişiler girerler ve kılıçlarını Sophorinus’a saplarlar.)

GOVIANUS

Hey, ne yapıyorsunuz! Kendinize gelin! Koruyun ihtiyarı!

BİRİNCİ ADAM

Lordum, ne yazık ki çoktan nalları dikmiş![58]

İKİNCİ ADAM

Zavallı, öyleyse ona güle güle!

Onu görmek için kapıyı delecek gözlerimiz yok,

Bu onun kendi işgüzarlığıydı

Krala hizmet zorunludur.

Güzel olan bunun için hiçbirimizin asılmayacağı,

Bu işte suçlu o kadar çok ki.

GOVIANUS

Acınacak bir lord! Bir iki kez elçi oldu

Davranışları o kadarda akıllıca değildi doğrusu.

İKİNCİ ADAM

(Leydi’nin cesedini görür.)

Aman lordum! Ne oldu ona?

GOVIANUS

Bakayım! Ne olmuş olabilir? Anımsadım şimdi.

Ah, o çok değerli bir insandı

Yere düşmeden önce içine kapandı.

BİRİNCİ ADAM

Onun değerli olup olmadığı bizi ilgilendirmez.

Kral, o hanımı hemen saraya götürmemizi emretti,

Ve onu zaman geçirmeden alıp götürmeliyiz.

GOVIANUS

Yazık, Leydi doğuştan yumuşak başlı da olsa,

Sizinle gelmeye çaba göstermez asla.

Onu kral mı istedi?

BİRİNCİ ADAM

Krallık ve ona olan tutkusundan dolayı,

Eğer yalansa, inanmayın bir daha bana.

GOVIANUS

Alın öyleyse.

İKİNCİ ADAM

Gerçekten dürüst bir yurttaş gibi konuştunuz.

Ben de sizin gibi, kralıma hizmet ediyorum.

Nerede, efendim?

GOVIANUS

Şu yana bakın. Sonra da

Onun hakkında düşündüğünüzü söyleyin bana.

İKİNCİ ADAM

Burada değil.

GOVIANUS

Biraz ilerde.

BİRİNCİ ADAM

Evet, görüyorum, bizim gidemeyeceğimiz yere gitmiş.

GOVIANUS

(Kendi kendine)

Gidemezsiniz, efendiniz de öyle.

Şimdi onun kararını daha iyi anlıyorum.

Çevresine toplananları gördükçe zaferimi kutluyorum.

İKİNCİ ADAM

Bu nasıl oldu efendim? Kralımız bilmek ister.

GOVIANUS

Şuradaki ihtiyarın gevezeliği yüzünden oldu.

Leydi'ye etraflıca anlattı niyetinizi,

Leydi de aptalca gururuyla onurunun zedelendiğini hissetti,

Bundan huzursuz oldu ve bu yüzden öldü.

Bu ondan beklemediğimiz bir eylemdi.

Hanımların kimi inanır bu sözlere,

Kimi de tiksinir bundan.

Şehvet yoluna girmektense

Öldürürler kendilerini şehvetle.

BİRİNCİ ADAM

İhtiyarı bilmeden öldürmekle krala hizmet ettik.

Ama bu haber sarayı biraz karıştıracak,

Kralı buna inandırmak çok zor olacak.

Majesteleri öyle farklı ruh hallerine girecek ki,

Onu sarayda görmek mümkün olmayacak

Bu tıpkı av köpeği olmadan

Yabani bir tavşanı kovalamaya benzeyecek.

(Sophorinus'un cesedine konuşur.)

Boşboğazlığın sonu budur işte! Şu ihtiyarlar

Hayatları boyunca bütün sırları öğrenmek isterler,

Ama bunlara da, karılarına oldukları kadar sahip çıkarlar.

HEPSİ

Tamamen izledik her şeyi.

(Hepsi çıkarlar, Govianus kalır.)

GOVIANUS

Leydi'yi almadan gitmeleri ne kadar huzur verici!

Sonsuz uykusunun beni memnun edeceğini söylemişti,

Ama buna inanmak istemiyorum yine de,

Onun hayatta olması o kadar güzeldi ki

Tıpkı bir insanın hastalandığında,

Korkak bedenini memnun etmek için,

Ölmek yerine iyileşmeyi seçmesi gibi.

Ölümünden sonra, keşke olabilseydi,

On binlerce dünya bile geri döndüremez sevgilimi,

Bir zamanlar uçarak yürüdüğü yerlerde yürüyebilseydi;

Mutlu olmam için yaşaması, nefes alması yeterliydi.

Ama artık gitti, cennet yok bana ölümden sonra.
Gel, insanlığın en tatlı hazinesi,
Bilenler bilir erdemli bir kadının ne olduğunu,
Ve nasıl bir tutkuyla sevildiğini.
Derinlerdeki kayaları, mağaraları yağma bile etse,
Dünyada hiç kimse bırakamaz böyle bir mücevheri.
Ey sen, bahar dalı kadar masum ve inançlı,
Gözleri yaşlı onur pınarı,
Ölümün mermer dudaklarından öpeceğim seni!
Akraba olmasan da, babamın mezar odasında,
Onun yanı başında yatacak kadar üşümüşsün.
En sevdiğim insanın yanına koyacağım seni.
Senin masumiyetini seven bana
Yardım et yas tutmamda.

(Çıkar.)

IV. Perde

1. Sahne

(Anselmus'un Evi.)

(Votarius ile Anselmus'un karısı Camilla girerler.)

VOTARIUS

Lütfen beni bağışlayınız madam, haydi lütfen!

CAMILLA

İnanın, bu iş garip bir şekil aldı.

VOTARUS

İtiraf ediyorum.

CAMILLA

Bunun bir yardımı olur mu efendim?

Bir hanımın onuru üzerinde kuşku yaratmak kolaydır,

Ama bu kuşkuyu tamamen silmek, aksini kanıtlamak ise zordur.

Sizin bu davranışınız başka şeylere neden oldu,

Belki de dikkatsizlik[59] ettiğiniz hiç aklınıza gelmedi.

VOTARIUS

Çok fazla aşktan gelen bir coşku ile,

Bir bahar seli gibi yükseldi içimde;

Sizse çok kötü sözler kullanıyorsunuz madam.

CAMILLA

Beni kıskanıyorsunuz!

VOTARIUS

Bedenlerimizi değiştirip siz benim yerime geçseydiniz,

Ayaklarının ucuna basarak suçlu adımlarla odadan geçen,

Yüzünün dörtte üçünü örtmüş bir adam görseydiniz,

O zaman siz de benim gibi aynını söylerdiniz madam.

CAMILLA

Bakın bir daha söylüyorum, o benim hizmetçimin arkadaşıdır.

Hizmetçimin küstahlığının cehenneme kadar yolu var.

VOTARIUS

Tamam madam, anladım.[60]

CAMILLA

Biraz geç anladınız efendim. Bundan sonra ne[61] olacak?

Razı olduğunu itiraf ettin!

Bu, sence fazla özgür olmanın bir yolu mu?

Neden bu kadar direndin? Lütfen, söyle!

VOTARIUS

Bir erkek, sizin gibi hayranlık duyduğu bir kadının

Zaaflarını kullanıp onu günaha sokamaz

Ya da bu günahı bir saatliğine ödünç alamaz.

Hayatlarımızı ne kadar araştırırsak araştıralım,

Onu asla başkasında bulamayız;

Boş günlerimizi hoş geçirmek isteğimizle,

Ancak size acı verebiliriz,

Sevgimizle kusurlarınızı kapatabiliriz

Ya da birçok davranışınızı garip bulabiliriz;

Şimdi teklif etmemiz için bir fırsat çıktı,

Budalalıkları kavrarız, ama yine de

Sanki sizden bir şey, annenizin size armağan ettiği

En güzel hediyeyi çalıyormuş hissine kapılırız,

Bize karşı ne kadar ciddi olduğunuzu anlamaya çalışırız.

CAMILLA

İşte bu bir öpücüğe değer ve bunu alacaksınız da,

Lordumun akşam yemeğine bir öpücük bile kalmayacak.

Ben, efendim, kararımı verdim.

VOTARIUS

Bu çok güzel!

CAMILLA

Biz kadınların zayıf olduğunu söylediniz,

Oysa en akıllınız bile bizlerin nasihatlarını istersiniz

Ve gördüğüm kadarıyla bizsiz yapamazsınız.

VOTARIUS

Evet, katılıyorum bu sözlerinize,

Sizi yüreklendirmek ve erdemlerinizi yüceltmek için

Şunu söyleyeyim

Bir kadını durmadan aşağılamak

Hiç de iyi bir şey değil.

CAMILLA

Evet efendim, benim hakkımda
Lordumu kuşkulandırmaya başladığınıza göre,
Devam edin bu yolda,
Benim şehvete düşkünlüğüm hakkındaki
Yanlış inancını devam ettirin.
Ama daha ileri gitmemeye de özen gösterin.

VOTARIUS

Bir ay içinde iki kez çılgınlık edeceğimi de nereden
çıkardınız?
Babasının cenazesini kaldırdıktan sonra
Özgür kalan bir oğul için bu pek fazla olurdu.

CAMILLA

Şundan efendim
Benim bazı anlık bakışlarımdan cesaretlenip
Her zamanki gibi davranacaksınız,
(Lordumu bir dolaba kapattıktan sonra)
Size göre, sanki oyun sürüyormuş gibi
Odama dalıp gerisini bana bırakacaksınız.
Ben de sizi sert ve acı sözlerle ödüllendireceğim,
– Ama lütfen bağışlamalısın bu sözlerimi –
Ömrünün geri kalanında huzur bulması için,
Lordum yemin ettirecek bana, namuslu olduğum üzerine.
Sanki hep orada duruyormuş gibi,

Elimin uzanacağı yakın bir yerde

Bir kılıç bulunduracağım gerekli olur diye;

Arzumu[62] saklamak için doğal bir yüz takınacağım.

Ama sakın korkma. Ben de seni seviyorum,

Sana zarar gelmesini hiç istemiyorum.

VOTARIUS

Alışagelmişin dışında[63] seviyor beni!

Özel bir zaman ayırmalıyım ona.

(Çıkar.)

CAMILLA

Yolun açık olsun; ona söylediğim için memnunum.

(Leonella girer.)

LEONELLA

Madam, lordum sizi görmek istiyor.

CAMILLA

Ööff!

LEONELLA

Ööff mü? Sizi lordum istiyor.

CAMILLA

Ne olmuş? Bu şirretlik de ne?[64]

LEONELLA

Ben de, benim üstümde olanlar kadarım.

CAMILLA

Son zamanlarda bu küstahlık da nereden çıktı, utanmaz kadın?[65]

Odanda oynaşını yeterince mutlu edemediğin için

Pek de memnun değilsin herhalde;

Oysa bu kadarı bile,

Verilmiş büyük bir hediyedir bir oda hizmetçisine.

Hanımlarından bu lütfu elde edemeyen

Nice şövalye kızı var bu hizmette,

Ancak gizlice yürütürler işlerini;

Buna rağmen, iyi geçinir hanım ile oda hizmetçisi;

O her işe burnunu sokan herifini

Bu evdeki her odaya girmesi için

Bu kadar serbest bırakman mı gerekiyor?

LEONELLA

Bu durum hanımefendiye bir engel mi?[66]

CAMILLA

Gerçekten, ne demek istiyorsun sen?

LEONELLA

O zaman yine yapacaktır.

CAMILLA

Ne?

LEONELLA

Ve yine, madam!

Hanımefendiyi memnun edene kadar yapacaktır;

Ondan hoşlanmaya başladığınız zaman, artık yapmayacaktır.

CAMILLA

Açık konuşamaz mısın sen?

LEONELLA

Aşk söz konusuysa, değerli hanımım,

Kişiler arasında fark kalmaz,

Herkes aynı ayrıcalıklı duruma sahiptir.

CAMILLA

Sen cüretli bir edepsizsin.[67]

LEONELLA

Siz değil misiniz hanımım?

CAMILLA

Tamam, anladım.

LEONELLA

Siz de benim gibi, vücudunuzu esirgemiyorsunuz;

Ben cehenneme gideyim, ama Tanrı sizi esirgesin.

CAMILLA

(Kendi kendine)

Kölelerine zaaflarını gösterecek kadar samimi olursa hanımlar,

Kendi onurlarına işte böyle haksızlık ediyorlar!

Onlar gammazladıkları için ödüllendiriliyorlar;

Onları besleyen efendilerinden korkuyorlar.

Hizmetçimle daha yumuşak konuşmalıyım,

Onunla arkadaş olmalıyım.

O bile yetmeyebilir, ilişkime çomak sokabilir.

Sırf eğlenmek için beni mahvedebilir;

Bunun yolunu çok iyi biliyor,

Hiç iyi olmaz benim için,

Benim hafifmeşrep ilişkimi öğrendiğine göre,

Gönlümün özel hazinesini açan anahtar elinde,

İstediğini yapabilir.

(Yüksek sesle)

Haydi Leonella, hiç kızmadım sana.

LEONELLA

Hıh!

CAMILLA

Gerçekten kızmadım.

LEONELLA

Tamam, bütün bunlardan bana ne zaten!

CAMILLA

Özür dilerim.

LEONELLA

Benim size söyleyecek bir şeyim yok.

CAMILLA

Haydi ama, bak, bu mücevheri benim için tak.

Öpüşelim ve yeniden dost olalım, bir daha hiç kavga etmeyelim.

LEONELLA

Hayır, bu sizin seçiminiz. En iyisi siz istediğinizi yapın.

Bundan kim zararlı çıkar, gayet iyi biliyorsunuz.

CAMILLA

(Kendi kendine)

Doğru, ben çıkarım.

LEONELLA

(Kendi kendine)

Onun için şimdiden ufak tefek şeyler hazırladım bile.

Efendimi memnun eder, hanımımı da hoş tutarım.

CAMILLA

Bak bir şey unuttum; lütfen kızım,

Hemen Votarius'un yanına git

Ve ona özel bir zırh giymesini hatırlat ki

Ben de korkusuzca gösterebileyim sahte öfkemi.

LEONELLA

Zırh mı! Ne zırhı madam?

CAMILLA

Bak ne diyeceğim,

Demin düşünmeden azarladım seni;

Sen benim en iyi yardımcımsın oysa.

Sensiz hiçbir şey yapamam. Dinle şimdi:

Evdeki kulağı delik uşaklar kuşkulanmasın diye,

Votarius, uygun bir zamanda, zorla girecek odama,

Ben de buna karşı koyuyormuş gibi yaparken

Sen, benim sağ kolum olarak nöbet tutacaksın koridorda.

(Ha! İşte o sırada bana yardımda gecikmelisin!)

Votarius'un bu girişimine öyle bir öfkeleneceğim ki,

Bütün hepsi, kendi akrabalarının da olması gerektiği gibi,

Benim cinsel ilişkiye girmediğim,

Tertemiz olduğum üzerine yemin edecekler;

Eğer bunda başarılı olamazsak sen düşün gerisini.

LEONELLA

Siz de biliyorsunuz madam, her zaman hizmetinizdeyim.

Ama neden özel bir zırh?

CAMILLA

Haklısın canım, en önemlisini unuttum;

Odanın bir köşesine silah koyacaksın,

Oraya, buraya –

LEONELLA

Ya da herhangi bir yere. İlahi hanımım,

O aleti[68] nereye koyacağımı bilmediğimi mi sanıyorsunuz?

Gerçi bundan sonra ne gelir bilemem ama,

Kafanızdan neler geçiyor kitapsız okuyorum.

Yapıldı bilin madam.

CAMILLA

Teşekkürler benim sevgili kadınım.

Bir daha sana kötü davranmayacağım.

(Çıkar.)

LEONELLA

Eminim, başınızın belasını bulacaksınız,

Madam, bunu siz aradınız.

(Bellarius girer.)

BELLARIUS

Ne o, yalnız başına mısın?

LEONELLA

Bana sarılın efendim, ne arıyorsunuz burada?

Siz küstah, her işe burnunuzu sokan birisiniz.

BELLARIUS

Ne?

LEONELLA

Hanımım öyle diyor.

Sizin yüzünüzden hanımımla biraz atıştık,

Ama bir şey çıkmadı sonunda.

BELLARIUS

Sana her zaman fazla çaçaronsun demiyor muyum?

LEONELLA

Umurumda değil efendim.

Yine dostluğunu kazanıp onu mutlu ettim.

BELLARIUS

Bu iyi olmuş. Böyle gözü pek biri olduğuna göre,

Sen devam et; hanımının gözünde

Nasıl daha iyi bir yer edineceğini ben bilemem.

LEONELLA

Uşaklar anlamasınlar diye,

Ortalığı bulandırmakta bana güveniyor şimdi.

Özel bir zırh kuşanmış Votarius odasına girecek,

O da sahte bir öfkeyle, kılıcıyla ona hamle edecek,

O sırada ben araya girip ona yardım edeceğim.

Böylece o da hileli namusuyla hayranlık uyandıracak.

BELLARIUS

Bundan daha iyi bir intikam olamaz!

Beni anlıyorsun, değil mi? Votarius düşmanım benim.

LEONELLA

Bu bayat bir haber efendim.

BELLARIUS

Şimdi beni iyi dinle;

Şu özel zırh konusunu unut hele;

Onu böyle uyarıp o pis bedenini

Koruma altına almaya kalkma.

Göstermek istiyorsan bana olan sevgini,

Ucu zehirli bir silah ver kadının eline,

Bu oyunda sonsuza dek kaybolup gitsin.

Onun yaşamasını istemiyorum artık.

Bir dokunuş uçmasını sağlayacak! Bırak gitsin!

LEONELLA

Öyle olacak, ama bir rüşvet öpücüğü isterim.

2. Sahne

(Saray.)

(Fevkalade canı sıkkın, burnundan soluyarak Zorba girer. Soylular uzakta dururlar.)

BİRİNCİ SOYLU

Lordum!

ZORBA

Yıkıl karşımdan, bir daha gün ışığını göremezsin yoksa!

(Birinci Soylu çıkar.)

Memphonius! Nerede o?

MEMPHONIUS

Her zaman hizmetinizdeyim majesteleri.

ZORBA

Dostunu ölümle tehdit etmeme rağmen, nasıl oluyor da buradasın!

Biz gücümüzü mü kaybettik yoksa?

Benden korkmuyor musunuz ha?

Çok geç olmadan, şu en şerefli günlerimizden çekip gitsek bari.

MEMPHONIUS

(Çıkarken kendi kendine)

Sanırım şimdiden öyle olmaya başladı.

ZORBA

Öldü ha! Bu kadar sağlıklıyken!

Bu hiç adaletli değil. Dur!

MEMPHONIUS

Efendimiz?

ZORBA

Bize haberi ilk getiren adam nerede?

MEMPHONIUS

Dışarda bekliyor.

ZORBA

Hemen öldürülmesini emrediyorum.

Bunu kesin olarak hallet.

MEMPHONIUS

(Kendi kendine)

Dili başkasının boynunun uçurulması için

Yine merhamet dağıtıyor.

(Çıkar.)

ZORBA

O güzel eli nasıl bu kadar acımasız davrandı?

Benim için mi kendine kıydı?

Beğenmedi mi beni?

O kadar yücelmişim ki görünüşümle,[69]

Bundan memnun olacağım yerde,

Meğer ne kadar değersizmişim!

Bu dünyada iyiliklerle bezenmiş

Ya da bağışlayıcılıkları[70] ve becerileriyle[71]

Birkaç kral vardır sadece.

O kadar aldatıcıdır ki dalkavukların[72] sözleri,

Çalarlar bizden bütün gerçekleri;

Amaçları nedir hiç bilemeyiz.

Bu bizi bağlayan şeydir; izin verilmez daha ötesine.

Ah, şu kötülüklere gebe büyüklük!

Bütün dalkavuklarımı toplayıp astırmalıyım hepsini.

Ama bunun için çok geç artık.

Ah o öldü, ölümle, sessizlikle evlendi,

Onu ne servet ne yasalar boşayabilir bundan böyle,

Ne de unvanımın bana tanıdığı şiddet zorlayabilir.

Sonsuza dek yitirdim onu görmenin huzurunu.

Onun içimde yanan ateşini bir daha canlandıramam,

Oysa gösterebilmek için onun dilencisi olan ruhumu

Aydınlandı sonsuza dek sürecek işkencemin durumu!

Bu ölüme karşın, yeni bir haz kımıldadı içimde!

Aniden kapladı bütün benliğimi,

Biraz utanıyorum bu planımdan gerçi,

Ama bir dost benim için yapar bu işi.

Hey, oradakiler!

(Askerler girer.)

BİRİNCİ ASKER

Efendimiz!

İKİNCİ ASKER

Lordum!

ZORBA

İstediğim adamlar sır tutmalı ve dediğimi yapmalı.

Git, Govianus'u serbest bırakmalarını emrettiğimi söyle.

DÖRDÜNCÜ ASKER

Serbest bırakmak mı efendimiz?

ZORBA

Serbest bırakın. Krallıktan kaçacağına eminim.

Ve maksadımın ne olduğunu hiçbir zaman anlayamayacak.

Haydi çabuk!

(Dördüncü Asker çıkar.)
(Birinci Asker'e)

Sen! Git, hemen kilisenin anahtarlarını getir.

BİRİNCİ ASKER

(Kendi kendine)

Şimdi de dindar mı oldun?

Gündüz kahredip gece dua mı edeceksin?

(Çıkar.)

ZORBA

Siz ikiniz de fenerle kazma bulun. Haydi, fırlayın.

İKİNCİ ASKER

(Kendi kendine)

Fenerle kazma mı?

Yoksa kendini diri diri gömdürecek mi?

(İkinci ve Üçüncü Asker çıkar.)

ZORBA

Sevgilim uyuyor mermer hapishanesinde,

Ölüm aldı bedenini kollarımdan;

Böyle aldatılamam ben;

Onun hayatı dul gibi geçmiş de olsa,

Kendi düzeniyle beni ve ona bağlı gönlümü alt etti.

Bu kendine ve benim seven yüreğime ettiği

En büyük acımasızlıktı. Geriye ne kaldı?

(Birinci Asker girer.)

BİRİNCİ ASKER

Anahtarları getirdim lordum.

ZORBA

Hızlı davrandığın için teşekkür ederim.

İşte ötekiler de istediklerimi getirdi.

(İkinci ve Dördüncü Asker girer.)

Beni izleyin, zenginlik de sizi izlesin.

(Zorba çıkar.)

BİRİNCİ ASKER

Zenginlik mi? Aman Tanrım, kiliseyi mi soyacağız yoksa!

Uğursuzluk getirir böyle para:

Atasözü ne diyor?

“Haydan gelen huya gider.”[73]

(Çıkar.)
(Memponius, Bay Goughe olarak girer.)

MEMPHONIUS

Hiç alışılmadık bir bunalım geçirdiği belli!

Korkunç bir rehber yönetiyor ruhunu,

Gecenin bu vaktinde kilisede ne işi var şimdi?

Niyeti pek de insani değil sanki;

Soylu kafasında manen ve maddeten

Giderek büyüyen kötü bir plan var.

Ruh durumu bu ağırlı kaldıramayacak gibi,

Fısıldananlar doğruysa eğer,

Uzun da sürmeyecek hükümranlığı.

Anlaşmış devletin onurlu babası

Soylu Helvetius ve bütün asiller,

Yakında bu işi toptan halledecekler.

(Çıkar.)

3. Sahne

(Kilisenin içi.)

(Zorba ve askerler, Leydi’nin gömülü olduğu
lahde açılan uzaktaki bir kapıdan girerler.
Lahit fazlasıyla gösterişlidir.)

ZORBA

Yavaş, dikkatli olun!
Layık olduğu saygıyı gösterelim buraya.
Kubbe azarlıyor adımlarımızı mırıltılarla,
Bu kadar geç bir saate buna cüret ettik diye.

BİRİNCİ ASKER

Bir zamanlar metresim olan iffetsiz bir hayalet dışında,
Hiçbir şeyden korkmam ben.
Eğer kendimle baş başa kaldığımda onun için dua etmezsem,
Peşimi bırakmayacağına yemin etmişti,
Bu yüzden, o gün bugün, on beş yıldan beri,
Ondan kurtulmak için gitmedim kiliseye.

ZORBA

Bu mezar kur yapıyor bana. Hemen öpmeliyim lahdi.
Mermerin üstünde gözyaşlarımı göremezsiniz güvenin bana.
Bilseniz, ne sıkıcı baharlar geçirdim ben!
Ne kadar gözyaşı döktüm buraya gelmeden önce.

Acı nasıl da yok ediyor anlamsız şeyleri

Ve budalalığımız yüzünden utandırıyor bizleri!

Sen, sessizlikler evi, fırtınalı bir yaşamdan sonra gelen,

Dinginliklerin dinlencesi,

Senden, soğuk bedeniyle burada yatan güzeller güzelini,

Daha çok yıllar varken eceliyle ölmeye,

Kendini öldürmeye mecbur kalan sevgilimi istiyorum.

Sarayın görkemi içinde onun yokluğunu hissediyoruz.

Sen gri gözlü anıt, bütün dingin haşmetinle

Onu bizden sakınmamalısın.

(İkinci Asker'e)

Haydi vur, serseri!

Sesi ne kadar sağır etse de kulaklarımızı, vur keserini!

Şu asık suratlı şeyin arala çenesini.

İKİNCİ ASKER

Ama efendimiz!

ZORBA

Ne o, vurmuyor musun?

İKİNCİ ASKER

Keseri iyi tutamıyorum efendim, korkuyorum.

ZORBA

Erkekliğinden utan! Korkak bir asker ha!

İKİNCİ ASKER

Kilisede olduğum için efendim.

Beni bir de açık alanda görün, nasıl askerim.

ZORBA

Doğru, orada kaçacak çok yerin olur!

(Birinci Asker'e)

Al ondan keseri.

BİRİNCİ ASKER

Size yalvarırım yüce efendim,

Daha kötüsünü seçemezdiniz.

Kilise konusunda hepimiz aynı düşüncedeyiz,

Bundan emin olunuz.

ZORBA

Sen de mi?

ÜÇÜNCÜ ASKER

Hayaletleri rahatsız etmeyi hiç sevmem efendim.

Bu da benim karakterim.

ZORBA

Birbirinin aynı korkak köleler!

(İkinci Asker'e)

Ver şu keseri bana.

Ödleklikle yoğrulmuş herifler.

İKİNCİ ASKER

Yemin ederim, memnunum keserden kurtulduğuma.

Daha önce ne kilisede bulundum

Ne de bir hanımefendinin lahdini parçaladım,

Bu vicdanımı acıtır her şeyden önce!

Bu yüzden başıma gelmedik kalmaz!

Buraya bir daha gelmemek için bu bir uyarı olsun bana.

ZORBA

(Keserle lahde vururken.)

Hayır mı? Açılmayacak mısın?

Ondan ayrılmakta bu kadar isteksiz misin?

BİRİNCİ ASKER

Ne demek istiyor bu? Hiç mi duygusu yok?

Burada biraz daha kalmaktan korkmuyorsam ne olayım.

Ben bir taş ustasıyım!

Bazılarının bana din değiştirtecekleri güne az kaldı,

Bu kendi mesleğime ihanetten başka bir şey değil.

ZORBA

Ustalığınız nerede kaldı? Yardım edin aşağılık herifler!

Siz tembellikten donup kalırken biz burada ter içinde mi kalacağız?

İKİNCİ ASKER

Biz de korkudan ter içindeyiz.

ZORBA

Kapağı kaldırın, sevgilimi göreyim.

Kımıldayın, el verin serseriler,

Yoksa aynı keserle hepinizi ikiye bölerim.

HEPSİ

Ama yüce lordum!

ZORBA

Geciktirmeyin beni.

BİRİNCİ ASKER

Bir topun namlusuna girmekten on bin kat daha zor bir iş bu.

Bu bir hanımefendinin mezarını ilk açışım;

Tanrım beni bağışla, sana birçok armağan getiririm:

Elmaslar, safirler, yakutlar –

(Lahdin kapağını açarlar.)

ZORBA

Ey sen kutsal varlık!

Asla usanmam sana bakmaktan;

Sonsuza dek burada durup seyredebilirim seni.

Mümkün değil ölümün bu kadar güzel göstermesi;

Hayat bu kadar ışıldayamaz[74] sağlıklı bir yüzde bile.

Yüzü solgun sadece,

Sarayın renkleri var yüzünde

Ve çok çekici;

Kadınlar böyle olabilmek için çaba gösterirler

Ve bununla etkilerler şehvet dolu bendelerini.

Neredesiniz yine tembel herifler?

HEPSİ

Lordum!

ZORBA

Çıkarın şuradan bedenini.

BİRİNCİ ASKER

Nasıl olur lordum?

ZORBA

Çıkarın dedim!

BİRİNCİ ASKER

Ama o öldü lordum!

ZORBA

Evet, eğer hayatta olsaydı, sizin gibi köleler dokunamazdı ona.

Büyük bir saygıyla alın oradan. Kollarıma verin.

(Kollarını açar.)

BİRİNCİ ASKER

Yalnızca saygıyla değil efendimiz, aynı zamanda korkuyla da.

İstediğinizden daha fazlası olacak yakında.

İlk dokunuşta

Yerinden kalkıp bizi bu zahmetten kurtaracağı

Düşüncesinden başka bir şeyden korkmuyorum.

İKİNCİ ASKER

O zaman en iyisi onu kaldıralım, ama dokunmayalım.

BİRİNCİ ASKER

Saçma, nasıl olacak bu? Yoksa korkudan sapıttın mı?

Hayatımda birçok kadınla dostluk ettim,

Ama yemin ederim[75], hiçbirinde bu kadar isteksiz değildim.

ZORBA

İşte ay yükseliyor!

Bu kutsanmış mezara ayın şavkı vuruyor,

Titrek göz kırpışlarıyla da olsa!

Ölülerin sarayı bu mezarlar nasıl da parıldıyor,

Sanki som gümüştenmiş gibi,

Küçümsüyor mermeri!

Üşüyor musun? Gerçek olamaz bu; inanamıyorum hâlâ.

Madam! Ben geldim, tatlı Leydim. Lütfen konuş!

Sevgilin çağırıyor seni – kralın, senin kölen.

Hayır mı? Tek bir söz bile yok mu?

Tüm tutsaklar soluk bir sessizlikte mi?

Bir öpüşle deniyorum[76] seni.

BİRİNCİ ASKER

(Kendi kendine)

İşte insanı ürperten bir cinsel ilişki!

Kanını dondurur bir kadın tüccarının bile;

Yeminle, dişlerim birbirine vuruyor bu manzarayı görünce.

ZORBA

Gerçekten iyice üşümüşsün! Bunun için lanet ediyorum sana!

Kendine karşı nasıl bu kadar hoyrat olabildin?
Katı yürekli kadın!
Nasıl olur da zarar verirsin gençliğine,
Mutluluk dolu günlerine!
Nasıl olur da sarayı reddedip kaçarsın bu taş eve!
Bu akıllıca mıydı sence?
Ah o zaman keşke bütün gücümle sana çıkışsaydım,
Sonra da yaptığımdan pişman olup bağışlanmak için
ağlasaydım.
Bir kadının öğüdünden başka bir şey yaralayamazdı seni.
Öyle olsaydı, birçok kadının fikrini sorardın,
Oysa bunu hiç yapmadın!
Eğer sorsaydın, yaşamanın ve gençliğinin
Ne kadar büyük bir zenginlik olduğunu sana söylerlerdi.
Gençliği ve hayatı yitirmekten herkes korkar;
Ölümün adı daha ürperticidir
Cennetten, günahtan ya da cehennemden,
Bunlar daha sonra akla gelir.
Diğerleri arasında, nereden buldun sen bu cesareti,
Korku verici kadınlığınla burada yapacağım eylemi,
Seni kucaklayacak dünyanın en iyi askeri,
İki kez düşünüp taşınmasını sağlasan da
O hiç vazgeçebilir mi?

Hayatın beni terk ettiğine göre,

İçinde yaşayan o ruh için kucaklayacağım bedenini,

Eve götürüp sevgilim olarak seveceğim seni.

Govianus'a ve ölümüne rağmen, artık sen benimsin,

Sana sahip olacağım.

Okumuştum bir keresinde, Herod da benim gibi

Aşkından, peşinden koşmuş bir bakirenin,

Kız da senin gibi acımadan kendine kıymış nefretinden.

Ama Herod kızın cesedini balın içine koymuş

Ve ölümünden sonra uzun süre onu korumuş.

Ama ben sanat hazinesini altın anahtarla açacağım,

Kendimi tamamen sana adayacağım.

Hey köleler, saygıyla alın onu benim kollarımdan.

Diz çökün aşağılık herifler!

Az gelir saygınız zemini yalasanız bile.

BİRİNCİ ASKER

(Kendi kendine)

Ne biçim laflar bunlar böyle!

ZORBA

Büyük bir saygıyla taşıyın onu sarayıma.

Lahdin kapağını da eskisi gibi yerine koyun.

(Cesedi taşıyarak çıkarlar.

Birinci Asker yalnız kalır.)

BİRİNCİ ASKER

Vay canına, şimdi bu iş bütün katılanları aldattı mı?

Boşluğu kapattı mı?

Bu tıpkı masaya getirilen büyük bir Londra çöreğinden[77]

Birçok kişinin elleriyle bir parça koparmasına benziyor;

Demek pastanın tamamı bitince gözler kapatılacak,

Ama böylece bir gösteriyle halk aldatılmış olacak.

(Çıkar.)

4. Sahne

(Kilisenin içi, Leydi'nin lahdi.)

(Elinde bir kitapla siyahlar giymiş Govianus girer. Önünde uşağı bir meşale taşımaktadır.)

GOVIANUS

Gözlerim şimdiden yorgun düştü.[78]

Sevgilime saygılarımı sunmak için geldiğim bu mezar,

Gözyaşlarımdan görünmez oldu.

Onur ve namus tapınağı,

Seni selamlıyorum kederimin taştığı şu anda!

Yaralanmış, erdemli bir varlığın yattığı

Ve yaşam kapısının açılmamak üzere kapandığı huzur odası,

Bildirmek istiyorum, senin gürültü sevmeyen,

Sessizce katlandığın acına:

Bu acı yüreğimin ta derinlerinde,

Bir erkek için gerçek ve aşkın olduğu yerde.

Hazırlan çocuk! Haydi şu parçayı bir daha söyle bana.

Buraya iyi gider o söylediğin parça,

Kendimi vakfettiğim büyük kederim

Gözlerimden yaşlar getirirken her sessizlikte

O şarkın mükemmel uyacak buraya.

(Govianus, müthiş bir tutkuyla lahdin önünde

diz çöker. Uşağı şarkı söyler.)

UŞAK

(Şarkı.)

Merhamet kurulmuş olsaydı,
Gerçek hak ve onur üzerine,
Daha fazlasına gerek kalmazdı.
Öyleyse uygula bunu sevgiline.
Leydimiz hiçbir zaman adını
Büyük çabalar harcayarak
Erdem savaşında kazanmadı.
Kararlılıkla korumak için ismini
Güzelliğini, gençliğini ve canını verdi.
Kadın orda uyuyor,
Lord eşsiz bir eş yitirdi,
O da şurda ağlıyor.
Buradan geçen bakire kız,
Ağla, ağla, yas tut! Dövün,
Yine ölümle gelirse övgü,
Ancak birkaçı yatabilir onun yanında.

GOVIANUS

Sen iyi bir çocuksun.
Efendinin duygularını paylaşırmış gibi söyledin şarkını.
Andın böylece eşsiz değerdeki ölen kadınını.

Akıp geçiyor zaman, ilerki yıllarında

Ruhun olgunlaşıp tam erkek olduğunda

İyi davrandığımı göreceksin sana.

Lütfen, beni şimdi yalnız bırak,

Kilise önünde bekle beni.

UŞAK

Elbette lordum.

(Çıkar.)

GOVIANUS

Bakire bedeninde erdemin tohumunu saklayarak

Ebediyetin koynunda bitmeyen bir hasatla

Sürgün verecek olan sonsuzluğun onurlu kızı –

BİR SES

Ben burada değilim.

GOVIANUS

Neydi o? Kim burada değil? Sormak zorundayım –

Yaşlı kubbelerin çıkardığı boş bir seda.

(Birden rüzgar sesine benzeyen bir hışırtı işitilir; mezar odasının kapıları açılıp kapanır, lahdin üstünden göz kamaştırıcı bir ışık gelir; ışıkta Govianus'un sevgili Leydi'si, ölüme gittiği beyaz giysiler için de görünür, her yanı değerli mücevherlerle kaplıdır, göğsünün üstünde büyük bir haç vardır.)

GOVIANUS

Ne olur, bak bana! İnan olsun, uçarak gelirim sana!

Benim için uyanık ol[79] ne olur! (Şimdi dostluğun gerekli bana!)

Korku ve şaşkınlıkla gelme asla,

Bu, erkekler[80] için o kadar mutlu edici ki!

Zevk duyuyorum soluksuz kalmaktan,

Saçlarımın dimdik olmasından.

Hiç bitmesin dehşet buysa eğer!

Cehennemin tüm acılarıyla gel bana,

Gülümseyerek sabrederim onlara.

Beni hep bu dehşet içinde tut, yalvarırım sana.

Bu hummayı değişmem insanın mutluluğuna

Ne de on bin çağın hazzına.

LEYDİ

Sevgili lord, beni yaraladıkları için geldim buraya.

GOVIANUS

Hoş geldin! Sevgilimin ruhunu yaralayan kim?

Sen bütün acıların, haksızlıkların üstündesin,

Dokunamaz sana artık kimse

Kim seni incitmeye cesaret etti?

Hayatı olmayan bir bedene

Ancak benim şimdi yaptığım gibi

Haksızlık edilebilir.

LEYDİ

Artık benim değil ölümün bana verdiği huzur.

Bu mezar soyuldu! Gör bak, ben yokum burada,

Vücudum buradan alınıp götürüldü!

(Govianus lahdin kapağını açar.)

Gerçekten de gitmiş! Hangi aşağılık herif

Kara sonsuzluğa karşı böylesine korkunç bir borca girmeye cesaret edebilir?

LEYDİ

Daha fazlasına da cesaret ediyor şimdi –

Zorba'nın ta kendisi!

GOVIANUS

Cehennemin tüm kötülükleri bu cesaretini ödüllendirsin!

LEYDİ

Ben şimdi saraydayım, onun yatak odasında.

Soğuk göğüslerimde hayat yeniden canlanmış gibi

Beni taciz ediyor ağır şekilde,

Beni kucaklayıp okşuyor

Ve sık sık da öpüyor hissiz, soğuk dudaklarımdan,

Yüzümün solgunluğuna bakıp zaman zaman ağlıyor;

Şehvet dolu gözlerinin zevki için

Bazen de yüzüme renk verecek birini çağırıyor.

GOVIANUS

Aman, ne kadar yürek parçalayan bir haksızlık!

Saygısız ve acımasız, insanlık dışı bir kötülük!

LEYDİ

Bu söylediklerimi düşünmeni istiyorum sevgili erkeğim.

Huzurum kaçtı. Sen bunu onarmalısın.

GOVIANUS

Ne olur hemen gitme!

LEYDİ

Elveda benim gerçek efendim.

(Leydi çıkar.)

GOVIANUS

Seni henüz kaybedemem. Ben de kucaklaşacağım ölümle,

Ve birbirini seven ruhlar olarak yürüyeceğiz birlikte:

Haydi, bunu yapalım. Neler diyorum ben!

Kaderini bana emanet edip gitti,

Bense ne söylüyorum şimdi;

Bu yolculuğa çıkmadan önce,

Onun bu dünyadaki işini halletmeliyim.

Danışmak için kardeşime gitmeliyim.

Bu kadarı da olmaz! Ey Tanrım, zırh giydir ruhuma!

Sevgilimin bedenini tekrar yerine götürmeliyim,

Yoksa ölümü göğsüme gömmeliyim.

(Çıkar.)

V. Perde

1. Sahne

(Anselmus’un Evi.)

(Votaris, Anselmus ile girer.)

VOTARIUS

Siz şurada görünmeden durun lordum,

Konuşulanları buradan işitebilirsiniz.

Şimdi anlayın bakalım, gerçek bir dost muyum, değil miyim?

ANSELMUS

Çok sadık bir dost.

VOTARIUS

Her ne kadar onu geri çevirsem de

Benimle görüşürken, ne düşündüğünü anlayacaksınız.

Yalnızca sizin dostluğunuz için tatlı madama hizmet ettiğimi de.

Ben bir erkeğin sertçe el sıkışını, efendim,

Yüz kadının yumuşak dudaklarına tercih ederim.

ANSELMUS

Bu da senin dürüstlüğünü gösteriyor.

VOTARIUS

Şimdi efendim, şu odaya girip saklanın.

Kimsenin sizi görmediğinden emin olun!

Hiç kimseye güvenmeyin.

Gönlümüzün de işine geldiği gibi, her şey iyi olacak.

ANSELMUS

Bu bir anlaşma efendim.

(Çıkar.)

VOTARIUS

Doğru söylüyor. Bu gerçekten de bir anlaşma.[81]

Söylediklerinin ne kadar anlamlı olduğunu bilmiyor,

Bilseydi eğer, bunu benim yönetmeme izin vermezdi.

Kör görmez, uydururmuş derler.[82]

Uzağa nişan alsam da aldatacağım onu bu oyunda.

(Çıkar.)
(Üstteki galeride Leonella, sevgilisi Bellarius ile girer.)

LEONELLA

Bak, senin düşmanın orada, gördün mü?

BELLARIUS

Keşke görmeseydim.

LEONELLA

Lütfen sakin ol adam; o herif için birine rüşvet verdim –[83]

Güvenilir bir küçük memur[84], ne yapılacağını biliyor.

Bu katı iyi bilirsin; benim çok sık kullandığım bir yerdir;

Burası şimdi senin. O köşede evin erkeği gibi oturabilirsin,

Olan biten her şeyi görürsün, ama kimse seni göremez.

BELLARIUS

Tamam öyleyse.

LEONELLA

Rolünü doğal bir şekilde oynayan hanımımı göreceksin,

Öyle doğal ki, kendi bile bunun farkında olmayacak.

BELLARIUS

Bu beni de memnun etmeli.

Sen zaten oyunculardan birisin, rolünü iyi oynamalısın.

LEONELLA

Hiç kaygılanma, bir kadının eylemleri önceden hazırdır.

Ama düşündüğümü yapmak için aşağı inmeliyim şimdi.

BELLARIUS

Haydi, zaman geldi.

(Leonella aşağı iner. Anselmus girer.)

ANSELMUS

Bilemiyorum hangisine inanacağımı,

İki farklı söylenti kafamı iyice karıştırdı;

Karımın hizmetçisi işi pişirdiklerini söylüyor,

Votarius ise henüz olmadığından dem vuruyor;

Demek ki henüz rıza gösterme aşamasında.

Çocuk daha doğmamış. Bu gizemi öğreniriz yakında.

Bu arada ben tutuklu sabrı göstermekle yetinmeliyim.

(Kendini yine kapatır.)
(Anselmus’un karısı Camilla ile Leonella girerler.)

CAMILLA

Her şey tamam mı, kadın?

LEONELLA

Öff, elbette!

CAMILLA

Benimle böyle konuşma.

Benden daha huzursuz biri

Bir hanımın yardımcısı olamaz.

LEONELLA

Elbette tatlı hanımım.

Bu arzu sizi ne hale getirdi, bilemezsiniz.

Yanaklarınızdaki bütün canlılık gitti;

Yemin ederim madam, huyunuz değişti.[85]

CAMILLA

Gerçek bir aşk yaşamayacaksam öleyim daha iyi.

Bir saatçik bir kaçamağa benim kadar kim dayanabilir?

LEONELLA

Çok doğru – Sizin yerinizde ben olsaydım yapamazdım.

Bunun gibisine ben her gün katlanıyorum;

Şikâyet etmekte haklısınız madam.

CAMILLA

Nasıl yani? Akıllılık mı bu? Lütfen kadın, kime?

LEONELLA

Her şeyi tekrar düzeltecek olan – efendime!

İyi kocalık edecek kişiye; eğer ederse,

Yapabileceğinizden fazlasını istemeyecektir.

CAMILLA

Sen ne dediğini bilmiyorsun. Lordum güvendiği

Ve evde serbestçe dolaşmasına izin verdiği kişiyi

Buraya benimle savaşsın diye getirdi.

LEONELLA

Efendim sandığımdan da akıllıymış.

Zaten o kadar da budala olamazdı.

CAMILLA

Söylediğim üzüntü verici de olsa doğru.

Yalnız kalamıyorum kendi odamda bile,

Yüzsüzlüğü bu kadar ilerde.

İltifatı çok seyrektir pişmanlık duyduğumda;

İncitir yüreğimi dualarımda.

LEONELLA

Defedin gitsin. Onun vicdansız[86] biri olduğu belli.

CAMILLA

O lorduma hizmet ediyor, bu da ona yetiyor,

Benim gibi çaresiz kadınları avlamaya girişiyor.

Bunu da bir centilmen edasıyla sürdürüyor!

LEONELLA

Dilerim, cehennem zebanisi ağzının payını versin!

CAMILLA

Lütfen kapıyı kolla, lordum dışında kimse rahatsız etmesin bizi.

LEONELLA

(Kendi kendine)

Konuşması akıllıcaydı!

Efendim, hanımım için bir engel elbette.

Şimdi nasıl hizmet edilirmiş bir göstereyim.

Günlerim nasıl da geçiyor! Çıkamayacak mıyım ben

Bir hanımın oda hizmetçisinden daha üstüne?

Önce hanımım gibi ben de evlenmeliyim bir asille,

O zaman benim de bir oda hizmetçim olur

Ve yapar her istediğimi.

CAMILLA

Of ne tatsız günler! Lordum bana acır da

Kendisini durmadan azarladığım,

Şu kötü niyetli, saygısız oyunbazı kovarsa başka.

Soylu kız kardeşim, değerli Govianus'un sevgilisi gibi,

Yoksa ben de kendi canımı alacağıma yemin ederim.

(Votarius girer.)

LEONELLA

Çekilin! Çok ileri gittiniz efendim! Buraya giremezsiniz.

VOTARIUS

Ne oluyor, hanımefendinin hizmetçisi bayan Len?

Ben hâlâ mı görevleriniz dışındayım?

LEONELLA

Görev mi? Görevse, yaptığınız gizli kapaklı işe bakın.

VOTARIUS

Beni içeri almayacak mısın?

LEONELLA

Kiminle görüşecektiniz?

VOTARIUS

Sizin de önünde eğildiğiniz güzel hanımefendiyle.

LEONELLA

Sizinle görüşmek istemiyor.

VOTARIUS

Onun aklını mı okudunuz?

Cevabını bir aracıdan almayı hakaret addederim.

LEONELLA

Madam!

CAMILLA

Kim o? Bu da ne demek efendim! Ne işiniz var burada?

Küstah olduğunuz besbelli.

VOTARIUS

Sizi görmeye geldim madam.

CAMILLA

O zaman güle güle! Aslında odamda yalnızken,

Beni görmek istemeniz büyük saygısızlık.

VOTARIUS

Madam!

CAMILLA

Tanrım, benim sabrımı taşırmak için doğmuş!

VOTARIUS

Bu cesaretim aşkımda ısrar[87] ettiğim için.

Hizmetçiniz beni dinlemiyor.

CAMILLA

Ne oldu tevazunuza, onurunuza?

Üç kez cevap vermedim mi arzunuza?

LEONELLA

(Kendi kendine)

Meryem aşkına, daha da fazla.

CAMILLA

Buna rağmen, hâlâ arzuyla mı bakıyorsun bana?

Hiçbir şeyin yararı yoksa, gelsin ölüm! İntikam!

Cinsimin nahifliğine bakmadan,

Seni odamdan çıkaracağım.

(Kılıçla Votarius'un göğsüne hamle yapar.)

VOTARIUS

Ne yapıyorsunuz? Ahh, beni yaraladınız madam!

CAMILLA

(Kendi kendine)

Ne olur, sabırlı ol! Sana zarar vermem.

(Yüksek sesle)

Lütfen buradan gider misiniz efendim?

LEONELLA

Sanırım tamamen gidiyor artık.

VOTARIUS

Madam! Benimle çok kötü oynadınız.

Bunu derinden hissediyorum!

Siz gördüğüm en hain kadınsınız!

Bu mu zaferiniz? Göğsüm ateşler içinde! Oof!

(Votarius ölür.)

LEONELLA

Ha, ha, ha!

ANSELMUS

Ha, ha mı! Karımın sadakatini çok geç anladım,

Bu da kanıyla onaylandı benim en iyi arkadaşımın.

(Karısının elinden kılıcı alır.)
(Bellarius girer.)

İntikamımı alacağım, seni küstah, yalancı fahişe,

Namuslu hanımını suçladın yok yere!

(Leonella'yı öldürür.)

BELLARIUS

Güzel bir şölenden sonra ölümcül zehir!

Ben ne yapıyorum burada? Rolümü unuttum galiba!

Asla düşünmemiştim, ama ben de oyuncuyum burada.

Bensiz olmaz ömrümün bu kara günü.

(Anselmus'a)

Hey! Siz lord!

(Kılıcını çeker.)

CAMILLA

O da mı burada? Hoş geldin yıkım!

BELLARIUS

Benim için bu zavallı kadının bağrı hayat doluydu.

ANSELMUS

Alıcısı da sendin, öyle mi?

Bu kaçamağı sana pahalıya ödeteceğim köle!

(Birbirleriyle tehlikeli bir biçimde vuruşurlar.

Camilla, bilerek ikisinin kılıcı arasına kendini atar ve

her ikisi tarafından öldürülür.)

CAMILLA

Geliyorum Votarius!

(Ölür.)

ANSELMUS

Erkeksen kendini kolla! Bak, şu çılgınlık nelere sebep oldu?

BELLARIUS

Nelere mi sebep oldu? Sadece onurlu bir orospuyu öldürdü.

ANSELMUS

Aşağılık köle! O yalanı mühürleyeceğim senin yüreğinde.

O sadık bir hanımefendiydi!

(Karısının cesedi önünde diz çöker.)

BELLARIUS

Gideceğin yere, cehenneme kadar yolun var!

Zavallı! Öldüreyim mi şimdi seni?

Ayağa kalkın bayım, yoksa kaçırmam bu fırsatı.

Pişman olmadan öldürseydin onu, merhameti hak ederdi!

Zamanını bir kraliçeye ağlamakla geçir şimdi –

ANSELMUS

Aşağılık köle!

BELLARIUS

– Kendi hazırladığın tuzağa düşersin böyle.

(Vuruşurlar, her ikisi de ölümcül yara alır.)

Şimdi benim düştüğüm gibi.

Düşmanım için kılıca sürdüğüm zehir,

Geldi, beni de buldu şimdi,

Ölümün kapısını açtı her ikimize de.

ANSELMUS

Artık ölmekten başka bir şansım kalmadı,

Uzanayım namuslu karımın temiz bedeninin yanına.

Ağlama gücümün hazinesinden kalan olursa geriye,

Bir dileğim var iyimser bir ruh haliyle.

Her şeye rağmen, hoşgörülü ol bana.

(Karısına dokunur.)

Teşekkür ederim kader sana;

Neşeyle gidiyorum bu dünyadan

Ve gülerek selamlıyorum ölümü.

(Bayılır ve ölü gibi kalır.)

BELLARIUS

Ey çılgınlık! Düşmanıma acıyorum şimdi.

(Govianus uşaklarla girer.)

GOVIANUS

Nerede olabilir ki?

BİRİNCİ UŞAK

Efendim, nerede olduğunu hanımım söyleyebilir; odasındaydı.

İKİNCİ UŞAK

(Cesetleri görür)

Aman Tanrım!

GOVIANUS

Sakin olun! – Sevgili kardeşim – karısı – hepsi!

Bu kimsenin ağzına alamayacağı kadar dehşet verici!

BELLARIUS

Buraya bakın! Bir an sürecek bir ses sizi tatmin eder belki.

Bu kadarcık zamanı tanıdım kendime.

GOVIANUS

Tamam. Hemen söyle ölüm seni almadan önce.

BELLARIUS

O lord, sizin kardeşiniz, dostu Votarius'u ikna etti,

Karısına kur yapması için. Oda hizmetçisinin dediğine göre,

Hanım da ona abayı yaktı. Ama kurnaz kadın,

Kocasının zaafından yararlanıp kendi lordunu aldattı,

Ama bunu gizlemek için aşkına saldırırmış gibi yaparken

Onu gerçekten öldürdü. Böylece kazandı kocasının güvenini.

Lord da kendisine yalan söylediğini sandığı oda hizmetçisini,

Yani benim sevgilimi öldürdü. Bu beni ziyadesiyle üzdü,

Ben de dövüşerek hıncımı aldım, o da benden aldı hıncını.

Madama gelince, hiçbir kadının cesaret edemeyeceği bir şey yaptı:

Kılıçlarımızın arasına daldı ve kendini öldürdü.

Her şeyi biliyorsunuz artık, umarım huzurla uyurum şimdi.

(Ölür.)

ANSELMUS

Ey, beni ölümden uyandıran gök gürültüleri,

Şu soğuk dudaklarımla güvenime küfür ettiriyor beni,

Ruhumu yakıyor onun söyledikleri,

Öldürmekten de beter etti beni.

GOVIANUS

Kardeşim!

ANSELMUS

Kadere güldüğüm için pişmanım şimdi!

O bir orospuymuş meğer!

(Karısının cesedine seslenir.)

Kalan bütün gücümle tekmeleyip atıyorum seni

Sana inanmış olan yüreğimden.

Damarlarımdaki kan yavaşça çekilse de

Çok büyük sana olan öfkem.

Artık dileğim senden uzakta ölmek!

Hiç tanışmamış olsaydık keşke!

Ruhum çağrılsa sonsuzluğun keyif şölenine,

İşkence ile beslenir, yine de gitmezdim o yemeğe.

Ah, sen, erkeğin saf güvenini yok eden kadın!

“Yılanın aklı, kadının şehvetindedir.”

(Ölür.)

GOVIANUS

Ölüm zaten insanoğlunun kaderi

Böyle yarı yoldayken mi gelmeli?

Yazık, sonsuzluk için bir ömür bir anlık sadece.

Hayatta kalmak bu kadarcık mı olmalı?

Ah, acımasız son![88]

Günü gelmeden önce çok az kişi ödüyor borcunu hayata,

Ölüm çanı çalmadan hazırsalar, o başka –
Ama az çok hazır olanlar da.
Bu insanlardaki garip telaş nedir böyle?
Yüreğim kan ağlıyor bunlara baktıkça.
(Uşaklara.)
Haydi bu cesetleri taşıyın daha uygun bir yere.
(Uşaklar cesetleri götürürler.)
Kardeşim, fikrini sormak için gelmiştim buraya,
Ama görüyorum ki, kendine bile yararın yok artık,
Acımı yüreğime gömüp üzülerek ayrılıyorum yanından.
Sevgilimin bedeni hâlâ sarayda;
Bunu düşündükçe bir tuhaf oluyorum.
Çaresiz ruhu benimleydi bir ara;
Bir kez daha istesem de ruhunun bana görünmesini
Aklımdan çıkmıyor o utanç verici eylem,
Bırakmayacağım bunun peşini.
Saraya gitmeliyim, yemin ettim bunu yapmaya;
İntikam yolunu açtı bu bana.
Zorba, ülkemi terketmeye zorladın ama,
Bunu senin yanına bırakmayacağım, inan bana.

2. Sahne

(Saray.)

(Zorba ve maiyeti girer.)

ZORBA

Ruhum boş yere bedenimle çatışsa bile,

Arzu en büyük sevgili bu yeryüzünde.

Bu saray sevdiğim kadının, ruhu ise kiracı.

Kendimi geri tutmayı denedim bir saat kadar,

Ama başaramadım. Onu görmeden duramıyorum.

Gözlerim aç kalıyor o olmayınca.

Gidin, getirin onu buraya.

Sarayımızın bütün zenginlikleriyle süsleyin bedenini.

Bir süredir aklımız açlıktan kıvrandı,

Uzun zaman oluyor huzurumuz kalmadı.

Zaman değişti ondan beri.

(İçerden müzik sesi gelir.)

Başlayın güzel bir müziğe!

(Askerler, Leydi'nin cesedini getirirler.)

İşte süslü ve güzel bir dünya geliyor bize.

(Cesedi bir koltuğa oturtmuş olarak getirirler,

yüzün ve ellerin solukluğunu bir nebze giderecek

şekilde cesede siyah kadife bir elbise giydirilmiştir;

göğsünde inciyle kaplanmış bir haç bulunan güzel bir kolye vardır. Zorba bir süre sessiz durur, müzik çalar. Zorba, cesedi getiren askerlere saygı göstermeleri için işaret eder. Kendi de cesedin önünde eğilerek elini öper.)

(İçerden şarkı söylenir.)
(Şarkı)

Ah, güzellik nedir, bu kadar hayranlık uyandıran?
Göz boyayan bir sırçadır, seyredeni aldatan,
Ama ölüm bu güzelliği bir gecede soldurur
O nazik ipek gibi ten nasıl da çürüyüp toz olur!
Yaşarken sevmek büyüler bir çoğunu,
Ama öldükten sonra duyulmadık bir şeydir sevmek onu.

BİRİNCİ ASKER

İşte söylüyorum, bu çılgınca bir tapınma!
Lanetlenmeme şapka çıkarıyorum.
Latince dualarımın ne anlama geldiğini hiç bilemedim,
Ne de gerek duydum o dualara
Ama hayattan çok şey öğrendim.

ZORBA

Bana büyük zevk veriyor ölün bile!Yedi yıldan beri,
Yaşayan bütün kadınlardan daha çok seviyorum seni,
Düzeltilecek hiçbir şey yok sende
Yanaklarının sürekli solgunluğundan başka.

Yanaklarının doğal, kırmızı gül rengine
Soluğunun misk kokusuna
Krallığı verirdim. Bu da
Bugüne dek en akıllı alışverişi olurdu bir kralın.
Ama kader yolumu kesti,
Onun hüneriyle yetinmeliyim şimdi;
Öyle olsun benim olduktan sonra.
Geldi mi efendi?

İKİNCİ ASKER

Kim efendimiz?

ZORBA

Kıt anlayışlı herif! Saraya istediğimiz özel usta,
Ressam. Leydi'nin sabah eğitmeni. Geldi mi ?

BİRİNCİ ASKER

Henüz gelmedi lordum.

ZORBA

Bizim özel işimizi başarıyla yapacak,
Eli hünerli birini dikkatle seçsin diye
Emir verdim o soytarıya.
Sen, sessiz sevgilim, gençliğin ve bütün yakın dostların
Seni gözden çıkardığına göre,
Hiç utanılacak bir şey değil ressama ihtiyacın olması.
Hayattaki kadınlar makyajla dost olmak isterler,

Daha da öne çıkarmak için güzel yüzlerini,

Ama hesap tutmadı mı bazen

Daha yüksek ücret ister hizmet edenler.

(Üçüncü Asker, kıyafet değiştirmiş Govianus ile girer.)

İKİNCİ ASKER

Geldi lordum.

ZORBA

Terk edin burayı.

(Askerler çıkarlar. Üçüncü Asker kalır.)

Bu o mu?

ÜÇÜNCÜ ASKER

Bulabildiğimin en iyisi lordum.

GOVIANUS

(Kendi kendine)

Tanrım, sabır ver ruhuma!

Yalvarırım, ağırbaşlı bir öfke ver bana,

Kontrolümü aşmasın gazabım,

Kendime zarar vermemeliyim!

Sevgilim, seni tekrar sarayda görmek tuhaf bir duygu.

Bunun için mi acele edip dünyayı terk ettin?

En kötü köşeyi mi seçip gizlendin?

Ölüm ve cehennemin nüfuz edemeyeceği

Kalın bir güven zırhı olan kişiden başka

Kim kaderle alay edebilir?

ZORBA

Çok büyük dikkatle taşındı.

(Üçüncü Asker'e)

Bizi yalnız bırak.

(Govianus'a)

Yaklaşın efendim. Bize çok tavsiye ettiler sizi.

GOVIANUS

Hüner eldedir lordum.

ZORBA

Doğru ve alçak gönüllükle konuştun.

Bizim de hünerine ihtiyacımız var.

GOVIANUS

Kralım, hem onun hem benim efendimdir.

ZORBA

Şuraya bak ve ne yapmak gerektiğini söyle.

GOVIANUS

Nereye efendim?

ZORBA

Şuna işte! Ne gerekiyor?

GOVIANUS

Doğrusu lordum, bin yıllık bir uyku ve bir mermer yastık.

ZORBA

Ne dedin?

(Kendi kendine)

Gör, bak!

Efendilerine en iyi sanatı soytarılar ve sarhoşlar gösterirler.

(Yüksek sesle)

Anlayışın saray için oldukça incelikli. Hangi renge ihtiyacı var?

GOVIANUS

Gerçekten de efendim, hiç rengi yok,

Ama buna aldırdığı da söylenemez.

ZORBA

(Kendi kendine)

İşte burada mat etti beni.

GOVIANUS

Sessiz bir bodrum onun için daha iyi olurdu,

Zavallı kadın, kimin nesiyse.

ZORBA

Böyle olmasını istediysek ne olmuş,

Bizim emrettiğimizi yerine getirmek değil mi senin işin?

Bu işi para için yapmıyor musun?

GOVIANUS

Evet lordum. Başka seçeneğim yok ki.

ZORBA

Sanatınla onun yüzündeki ölümü saklayacaksın,

Korku verici bir biçimde bakıyor bize şimdi,

Bu gözlere sel gibi gözyaşı döktüren[89] o solgunluktan

Gözümüze hoş gelen bir yüz yaratacaksın.

Bunun karşılığında seni ölene kadar geçindirecek,

Dostlarının ve onun dostlarının servetine eriştirecek

Bir ödül alacaksın.

GOVIANUS

Öyle diyorsanız, öyle olsun lordum.

Yüreğimle çalışıp sanatımı göstereceğim.

ZORBA

Başla öyleyse! Uzun bir hastalıktan sonra

Tam sağlığa kavuşacağımı düşünmedim asla.

GOVIANUS

(Kendi kendine)

Dini inancım ellerimi titretiyor,

Böyle anlamsız bir işi yapmamı istemiyor,

Ama devam etmeliyim, intikam duygum yap diyor.

Dilerim bundan sonra sevgilimin ruhu huzura erer;

Zavallı ruhu yorgun, hakarete uğradı, hırpalandı.

(Cesedin yüzüne makyaj yapar.)

ZORBA

Onun göğsünü ısıtacak biri var mı acaba;

Bu muhteşem bir sanatçı olurdu mutlaka;

Onu çok severdim olsaydı eğer.

Yazık ki ölümün küllerini tekrar alevlendirmek,

Onu hayat ateşiyle canlandırmak olanaksız artık;

Bir kez öldü mü insan

Sertleşmiş bedenine o ateşi veremez kimse.

Güneşin ısısı nasıl bizden uzaklaşıp kışı getiriyorsa,

Bizi öldürüyorsa amansız soğuğuyla,

Yaşam da öyle bırakıp gitti sevgilimi.

Onu sarıp sarmalayan, sonsuza dek süren

Bir ayaz olmalı öte dünyada.

Böyle dondurucu soğuklarda,

İnsanlar ısınmak için nasıl her şeyi deniyorlarsa,

Biz de güzelliğin sıcaklığını veriyoruz Leydi'nin endamına;

Suratsız ölüm orada otursa da şiddetli bir rüzgarla,

Bertaraf ettik mi rüzgarı, isteğimiz üstün gelecek.

GOVIANUS

Lordum!

ZORBA

Bu kadar çabuk mu bitti?

GOVIANUS

Evet, majesteleri onaylarsa eğer.

ZORBA

Ah, yaşıyor yine!

Sanki benimle konuşacak gibi.

Dik tutun onu; istemiyorum bir daha bayılmasını;

Büyücülük[90] var işin içinde.

Isınmış gibi gelmiyor mu size de?

GOVIANUS

Çok az efendim.

ZORBA

O zaman ısıyı yükseltmeliyiz.

Kollarımız, dudaklarımız ona hayat verecektir.

Uyan, tatlı sevgilim!

(Cesedi dudaklarından öper.)

Seni hayatın kapısına getiriyorum bu öpüşle.

Ay, of! O kadar çok konuştum ki ölümden

Şimdi kendim hastalandım.

Kötü bir koku geliyor burnuma.

GOVIANUS

Belki de dudağına sürdüğüm boyadandır efendim.

ZORBA

Bu kadar güçlü mü?

GOVIANUS

Evet, hem de çok güçlü efendim,

Parayla aldığım en güçlü zehirdi.

(Govianus değiştirdiği kıyafeti üstünden atar.)

ZORBA

Govianus!

GOVIANUS

Sen, kutsallığa saygısızlık eden aşağılık herif!

Sen, huzur çalan mezar soyguncusu!

Demek senin için, cenaze kaldırıldıktan sonra

Cesedi huzur içinde yatmamalıydı, ha?

Sırf ona kötü niyetle bakacaksın diye,

Cesedi taşıman mı gerekiyordu?

Her şey ölümle son bulurken, senin şehvetin bitmiyor!

Dünya ile cehennem arasındaki

Günahların en büyüğünden daha dehşet verici

Bir lanet için yeni bir yol mu keşfettin?

Bütün hayaletlerin ötesinde lanetlenmek için

Özel bir çaba mı harcadın?

Acı çekerken de mi ortağını küçümseyen bir gururun var?

ZORBA

Bunu yapmaya cesaret ettiren nasıl bir öfke bu?

Bunun için seni Fransız işkencesi ve ölüme mahkûm ediyorum.

GOVIANUS

Gülerim bu söylediklerine.

Eğer senin keşfettiğin yola bir yardımı olacaksa,

İnsanlığın başına gelen her türlü ölüm benim başıma gelsin.

Sonumu da kadınların dehşetle bakacakları

Senin görülmemiş günahın gibi getirsin!

Ruhum onun yanına uçacak sert bir havada.

Haydi, mahkûm et beni Zorba.

Korksaydım eğer ölümden, soylu olmaz

Bu işe kendimi adamazdım.

Bu eylemle sevgilimin ruhunu

Huzura erdirdiğim için onur duydum.

O ruh seviyor beni.

İçimden bu iş yıkıma neden olur diyordum,

O duyunca bunu, onun için bunu yapmamı buyurdu.

ZORBA

Bu zaferin uzun sürmeyecek! Kim var orada?

(Leydi’nin hayaleti girer, aynen koltukta oturan

Leydi’nin cesedi gibi giyinmiştir.)

Ben seni çağırmadım, metanetin düşmanı, ölümün depremi!

GOVIANUS

Sabahın rahminden yeni doğan gün ışığı[91]

Hoş geldin, sefa geldin buraya

Ve geceleri sıkıcı geçen şu zavallı budalaya.

Kölelere özgürlük, işçilere sağlık, yaşlılara ömür gibi

Sen de hoş geldin bana.

Görev bitti, ey ruhların ecesi;

Onun da sonu geldi.

Bedenin mezarında yücelecek yine,

Çünkü tacizcisi yıkılmak üzere,

Ne gücü kaldı, ne de seni taciz edecek hali.

LEYDİ

Benim gerçek aşkım!

Hayat onurlandırsın seni yaşamın boyunca,

Gökler kutsasın seni yokluğumda.

ZORBA

Ruhu ve bedeniyle eğer bir cehennem varsa

İşte o benim bağrımda.

(Soylular girer.)

Lordlarım, ihanet!

GOVIANUS

Senin için buradayım ölüm. Hoş geldin!

ZORBA

Kralınızı zehirlediler!

MEMPHONIUS

Bunun için Göklerin Kralı’na şükran borçluyuz.

ZORBA

Tutuklayın onu – Govianus’u!

MEMPHONIUS

Bir yurttaşın borçlu olduğu en derin sevgi ve sadakatle.

ZORBA

Anlamadım? Hepinize emrediyorum, yakalayın onu.

MEMPHONIUS

Bakın lordum, dileğiniz yerine getirilecek:

İşte biri daha geliyor; bu işe o da elini koysun.

(Helvetius girer.)

HELVETIUS

Her iki elimi de koyarım bu işe. Eğer daha ileriye gideceksek

Sesimi ve dizlerimi de.

ZORBA

Helvetius! Demek beni tahttan indirmeyi kararlaştırdınız;

Her şey önceden düşünülmüş. Ah, çok acı çekiyorum!

HEPSİ

Çok yaşa Govianus, kudretli kralımız!

(Borular)

ZORBA

Bu gök gürültüsü beni öldürüyor.

(Ölür.)

GOVIANUS

Mutluluğumu ancak şaşkınlıkla karışık

Bir suskunlukla ödüllendirebilirim;

Çünkü kelimelerin bütün zenginliği bile

Teşekkürüm için yeterli olamaz, saygıdeğer lordlarım!

Birçok dağdağadan sonra, yardım istemeden

Kendisini toplayan[92] bir insan gibiyim

Ve bahtın en zengin ışınlarını yansıttığı

Bu delişmen dağın en tepesindeyim.

MEMPHONIUS

Uzun süredir haksızlığa uğramış olan efendimiz,

Zorbalığı o kadar artmıştı ki artık,

Günah dolu hayatı –

HELVETIUS

Tanık oldum ben – Günah işlemede bir canavardı –

Benim kararlı yavrumun sessiz bedeniyle

Bir onur savaşı çıkardı.

MEMPHONIUS

– Ve bu da hepimizde nefret yarattı –

HELVETIUS

Ölüm hiçbir zaman iyi karşılanmadığına göre,

Söyleyecek bir söz kalmadı bize.

GOVIANUS

Evet ölüp gitti;

Krallığın bütün kötülükleri de onunla birlikte yok oldu, bitti!

Dinlendiği yerden buraya taşındı bu erdemli hanımefendinin bedeni;

Yaşadığı sürece bize karşı sevgi dolu oluşuyla,

Hayranlık duyduğumuz bu sevgilinin anısına,

En büyük isteğimiz onun ölüsünü onurlandırmaktır.

İlk ve son kraliçemiz olarak oturtun şu tahta,

Onun kararlı sadakati bizi de güçlü kılsın.

Bu barış sarayına geldiği andan bu yana,

Sessizliklerin Kraliçesi olarak hüküm sürsün.

(Leydi'nin hayaleti yine gelir, sanki bedeniyle birlikte gitmek ister gibi tahtın arkasında durur.)

Hoş geldin kutsal hayalet!

Güvensizlik gösterme bana,

Ben de senin kadar titizim bu konuda.

Gereği yapılacak, inanmıyorum başka şeye;

Çabamız iffete fazla saygı göstermeyenlere karşı.

Taşıyın haydi.

Dilerim, bütün hanımefendiler

Doğumlarından ölümlerine kadar

Onurlu bir hayat sürsünler.

(Flüt[93] ya da başka çalgı çalanlar, müzik eşliğinde Leydi'nin bedenini taşırlar.)

[1] John Fletcher (1779-1625) Shakespeare'den 15 yaş küçük, ama Shakespeare'den daha az yaşamış (46 yaşında ölmüştür) bir 'Jacobean Drama' yazarıdır. Son yıllarda Shakespeare, sağlığı bozulunca, kendisine yardımcı olarak John Fletcher'i almıştı. Fletcher de Shakespeare'in ortağı olduğu "The King's Men" topluluğuna yazar olarak kabul edilmişti. O da kendi döneminin verimli ve başarılı bir yazarı olmuştur. Bunda Shakespeare'in çıraklığını yapması büyük rol oynamıştır. Yetenekli bir yazar olan Fletcher, elbette Shakespeare'in dehasına sahip değildi. Shakespeare-Fletcher ortaklığı ile yazılmış başka bir oyunu, İki Soylu Akraba'yı 2003 yılında çevirmiştik. Bu metin dilimizde ilk kez 2004 yılında Alkım yayınevi tarafından basıldı.

[2] Charles Hamilton, Cardenio or The Second Maiden’s Tragedy, Glenbridge Publishing Ltd., Lakewood, Colorado 1994, s. 1.

[3] Biz de özgün metni bozmamak için oradaki adlara göre, Türkçeye aktardık. Bu oyunu sahneleyecek olan yönetmen, oyun kişileri çizelgesinde gösterildiği gibi adları değiştirebilir.

[4] Napolyon'a sormuşlar: "Savaşlarda niye kendinizi tehlikeye atıyorsunuz? Vatanseverlik, güç, ün ya da servet için mi?" Napoleon'un buna yanıtı şu olmuş: "Hiçbiri değil. Aşık olduğum bütün güzel kadınları elde etmek için." Zorba'nın bu oyundaki amacı da budur.

[5] Robert Payne, By Me, William Shakespeare, New York 1980, s. 337.

[6] Levi Fox, The Shakespeare Handbook: The Essential Companion to Shakespeare's Works, Life and Times, Boston 1987, s. 166.

[7] Bkz. Hesketh Pearson, A Life of Shakespeare, New York 1961, s. 168.

[8] Marilyn French, Shakespeare's Division of Experience, New York 1982, ss. 290, 295, 296.

[9] Ayrıntılı bir inceleme için bkz. Hamilton, s. 104-112.

[10] Bkz. Anne Lancashire, The Second Maiden's Tragedy, Manchester 1978, s. 3.

[11] “great stone horse” “stallion” anlamında

[12] “barricado” “barrier” anlamında.

[13] “conster” “construe” anlamında.

[14] “pierce your wife’s waiting Women” Elizabeth dönemi sözcük oyunu.

[15] “fines and sackings” “fees an improperly high rents” anlamında.

[16] “living” “property” anlamında.

[17] “mercer’s books” “clothier’s accounts” anlamında.

[18] “recover” birkaç anlamı olan bu sözcüğün buradaki anlamı “reconcile, bring back to friendship.”

[19] “risse” “rose” anlamında.

[20] “I have a mind” bu sözcüğün birkaç anlamı var; burada “intention towards others.” Bkz. C.T. Onions, s.170.

[21] “wake” Zorba Fernando, sürgüne gönderdiği Govianus’u (Cardenio’yu) artık ölü kabul ettiği için “I wake” sözcüğüyle “onu canlandırırdım” diyor.

[22] “light” “unimportant, invaluable” anlamında.

[23] “hide that book” Shakespeare bilgini Prof. Dr. Charles Hamilton, bunu anlaşılmayan bir deyim olarak görüyor ve büyük bir olasılıkla Shakespeare’in gözünden kaçmış bir şey olduğunu belirtiyor; bkz. s. 101.

[24] “Though” “because of” anlamında.

[25] “jealous” “protective” anlamında; Hamilton, s.101.

[26] “jealousy” “suspicion, mistrust” anlamında; Onions, s. 146.

[27] “wild” “inconsiderately venturesome” anlamnda; bkz. Onions, s.318.

[28] “clips” “embraces” anlamında.

[29] “Heart” “feeling” anlamında; bkz. Onions, s.128.

[30] “garden” “Garden of Eden” Adem ile Havva’nın kovulduğu cennet bahçesi.

[31] “snakes” Adem’le Havva’ya cinsel zevki tattıran yılanlar.

[32] “enemy” “devil” anlamında.

[33] “strange” Bir çok anlamı var; burada “new” anlamında.

[34] “hazard” burada “tehlike, risk” değil, “şans, talih” anlamında.

[35] “seed” burada “tohum” değil, “çocuk ya da çocuklar” anlamında.

[36] “We’re both” İkimiz dediği, kendisi ile Govianus.

[37] “light” Yazar, hem “önemsiz” hem de “hafif” anlamına gelen “light” sözcüğüyle oynuyor.

[38] “earthen” “earthly” anlamında.

[39] “forgetful” “ungrateful, unthankful” anlamında.

[40] “sirens of the world” mitologyada denizcileri kendilerine çeken deniz perileri, dolayısıyla güzel cezbedici, ama tehlikeli olan bir kadın ya da şey.

[41] “without favouring” “not kindly” anlamında.

[42] “smart” “painful” anlamında.

[43] “monstrous” “astounding, greatly to be marvelled” anlamında.

[44] “ alate” “having wings” anlamında.

[45] “cracking of whole money” “A cracked coin loses much of its value and generally continues to crack even more” anlamında.

[46] “higway-striker” “footpad” anlamında.

[47] “mystical” “sly, subtle in deceit” anlamında.

[48] “saunce bell” “sanctus bell ya da church bell” anlamında.

[49] “wide” “aside from the aim, astray” anlamında.

[50] “saucy” “savage” anlamında.

[51] “grace” “God’s forgiveness for sin” anlamında.

[52] “dear” Burada “valuable” anlamında.

[53] “sneaped” “reproved” anlamında.

[54] “flattered” burada “flutter” anlamında.

[55] “hand” “use” anlamında.

[56] “flesh” “human nature” anlamında.

[57] “hard” “obdurate” anlamında.

[58] “All-Ass” “Alas” anlamında. Ama burada Sophorinus’un karakteri için bir sözcük oyunu yapılmış. Biz de bunu “nalları dikmek” deyimi ile karşılamak istedik.

[59] “forgetfulness” “inattention” anlamında.

[60] “I have done” “It is sufficient, I understood” anlamında.

[61] “who” “which” anlamında.

[62] “rage” Birçok anlamı yanı sıra, burada, “sexual desire” anlamında.

[63] “rarely” “exceptionally” anlamında.

[64] “short-heeled” “wanton, shrew” anlamında.

65] “minion”ikinci anlamıyla “saucy woman.”

[66] “offend” “be an obstacle, hindrance” anlamında.

[67] “queen” “kraliçe” anlamında kullanılmamıştır; aynı şekilde telaffuz edilen ve “arsız, yüzsüz, edepsiz kadın” anlamına gelen “quean” sözcüğü ima edilmiştir.

[68] “hang a weapon” “weapon” argoda “penis” demektir; bu da oyunda geçen çift anlamlı sözlerden biri.

[69] “face” “appearance” anlamında.

[70] “in grace” on farklı anlamı dışında, burada “mercy, pardon” anlamında.

[71] “virtue” “good accomplishment” anlamında

[72] “glozers” “flatterers” anlamında.

[73] “What”s got from grace, is ever spent in law.” Bunu kendi atasözümüze dönüştürdük.

[74] “illustrious” “bright” anlamında.

[75] “I protest” “vow, promise” anlamında.

[76] “prove” “try” anlamında.

[77] “city-pie” “a large London pie” anlamında.

[78] “melts” “weakens, enervates” anlamında.

[79] “keep watch” “be awake” anlamında.

[80] “mankind” “ male sex” anlamında.

[81] “match” ile söz oyunu: Anselmus, bu sözcüğü “anlaşma, uzlaşma” anlamında kullanırken, Votarius bunu “ortak olmak, birleşmek” anlamında kullanıyor.

[82] “H’as cleft ... eyes” bunun doğrudan İngilizcesi: “Kör gözleriyle bir iğneyi ikiye böldü.” Ama bu Türkçe”de bir anlama gelmediği için bu deyimi dönüştürdük.

[83] “fee’d” “bribed” anlamında.

[84] “catchpole” “a petty official” anlamında.

[85] “blood” bu sözcük de birkaç anlam taşıyor; 1. “huy, karakter, mizaç;” 2. “tutku;” 3. “öfke;” 4. “cinsel itki.”

[86] “religion” “conscientiousness” anlamında.

[87] “prefer” “urge” anlamında.

[88] “speed” “to an end, finish” anlamında

[89] “pities from these springs” “tears from these eyes” anlamında; bkz. Hamilton, “Glossary”, s. 102.

[90] “treachery” burada “magic or witchcraft” anlamında.

[91] “dayspring” “daybreak” anlamında

[92] “pluck up” “collect oneself” anlamında.

[93] “Recorders” “wind instrument of the flute or flageolet kind” anlamında